

11.1339

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL
AZ 1900-IK ÉVBEN.

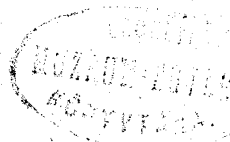

KIADJA :
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA.
1901.

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

JELENTÉSE

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL
AZ 1900-IK ÉVBEN.

KIADJA:
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA.
1901.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

104507

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

MAGYAR-ZSÁKODI

HEGEDÜS SÁNDOR

V. B. T. T.

KERESKEDELEMÜGYI M. KIR. MINISTER ÚR

Ő NAGYMÉLTÓSÁGÁHOZ.

Fügyméltóságú Minister Úr!

Hivathozva Fügyméltóságodnak 1900. évi február hó 8-án 6099. sz. a. kelt magas leiratára, van szerencsénk hamaránk 1900. évi közgazdasági viszonyairól szerkesztett jelentésünket |. alatt mellékelve tisztelettel felterjeszteni, kérve Fügyméltóságodat, hogy e jelentésünkben foglaltakat nagybecsű figyelmére méltatni kegyeskedjék.

Holozsvár, 1901. április 16-án.

A kereskedelmi és iparkamara.

Deisz József
alelnök.

Gáman Zsigmond
titkár.

A KOLOZSVÁRI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

JELENTÉSE

KERÜLETÉNEK 1900. ÉVI

KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL.

Általános
közgazda-
sági helyzet.

A jelentésünk tárgyát képező év örökségül áthozta az előző év minden közgazdasági betegségét, a melyben oly huzamos idő óta szenvedünk és — fájdalom — egyet sem gyógyított meg; sőt még érezhetőbbé tette gyengeségünket és függésünket olyan tényezőktől is, a melyekre nincs befolyásunk s vigasztalásul csak azt az öntudatot adta, hogy az évek óta tartó kedvezőtlen állapotot is minden nagyobb katasztrófa nélkül ki birtuk állani.

Anélkül, hogy kamarakerületünk szerény közgazdasági keretéből kilépve, a nagy világ gazdasági viszonyainak ecsetelésére vállalkoznánk, említetlen még sem hagyhatjuk, hogy azon viszonyok hatása alól kerületünk sem vonhatta ki magát s végső elemzésben úgy az angol—bur háboru, valamint a chinai események által mozgásba hozott világfontosságú érdek-harczok, a melyek az érdekelt hatalmasságokat óriási áldo-

zatok hozására kényszerítették, a forgó tőkét a kereskedelemtől s ipartól elvonták, a pénzt megdrágították s így a pénzpiacz már eléggé feszült állapotát még rosszabbá tették.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy azok a függő kérdések, a melyek Ausztriával és a velünk szerződésben levő államokkal a helyzetet oly bizonytalaná teszik, a megoldás felé — mondhatni — egy hajszálat sem közeledtek, sőt a megoldásukra kitűzött határidők mind szűkebbre szorulásánál fogva azzal vagyunk fenyegetve, hogy megint a gyors és elhamarkodott intézkedések kényszere alá kerülünk, nem is érintve, hogy a birodalom másik felében (úgy a politikai, mint gazdasági viszonyok a békés egyetértésre nagyon kedvezőtlenek, úgy, hogy valóban nem tekinthető feltűnőnek, ha a gazdasági kiegyezés legbuzgóbb hiveinek száma nálunk is rohamos apadásban van.)

Az európai s különösen a bécsi pénzpiacz helyzetéből eredt az a káros körülmény is, hogy zálogleveleink nemcsak nem találunk náluk szokott elhelyezésre, de a hozzánk visszaözönlő zálogleveleket, árfolyamuk fenntartása okáért, vissza kelle váltanunk; másik nagy csapás legjobb érték-papiraink árfolyamának hanyatlása, a mely megbízható számítás szerint csak a múlt évben is közel 100 millió koronát tesz ki.

Elég legyen azonban mindezekre csak általánosságban rámutatni, mint a melyek lényegesen súlyosbították azt az állapotot, a melybe a mezőgazdasági termelés és értékesítésének viszo-

nyainál fogva a kereskedés, az ipar s általában a közgazdasági forgalom jutott. Mert nagyon sokszor elmondott, de különösen kamarakerületünk kevésbé fejlett iparánál fogva nálunk kétszeresen fontos igazság, hogy a mezőgazdaság kedvező vagy kedvezőtlen eredménye az, a mely mint tükör, zsenge iparunknak és erőtlen kereskedésünknek képét vissza tükrözi, úgy, hogy jó aratási és értékesítési sikerek nélkül iparunk és kereskedésünk csak tengődött és pedig anynyival inkább, mert kerületünk ipara, kevés kivétellel, jobbára csak a belterület, nevezetesen a mezőgazdák szükségleteinek kielégítésére van alapítva és rossz termés idején egyetlen fogyasztójától esik el.

Bocsánat, hogy ezt az általánosan ismert igazságot ez alkalommal is megismételtük, de jelentésünk részleteihez ez adja a kulcsot és még messzri távolban van az az idő, a mikor iparunk általában oda fejlődik, hogy termékei a hazai és talán a külföldi piacokon is, a mezőgazdasági eredményektől függetlenül, biztos elhelyezésre találjanak.

Hálásan kell megemlítenünk, hogy Nagyméltóságod közelismerésben részesülő iparpolitikája ezt az időt minél rövidebbre kívánná szorítani, de az ipar már természeténél fogva fejlődéséhez sokkal több időt kíván, mint a mezőgazdaság sok ága és azt a minden irányban tapasztalható tevékenységet s az állami támogatásnak azt a közvetlen és közvetett módjait, a melyekkel Nagyméltóságod az egész országot s így kerüle-

tünk iparát is erősebb érverésre és sikeresebb működésre serkenteni igyekeznek, olyan áldásos munkának nézzük, a mely okvetlen meghozza gyümölcsseit, mint a gondosan elültetett fa, ha a fejlődés kedvező feltételei meg lesznek a jövőben is és ha bölcs mérsékléssel be tudjuk várni a fejlődéshez feltétlenül szükséges időt.

Nem árnítjuk magunkat azzal, hogy a Nagyméltóságod által támogatásra méltónak talált minden vállalat beválik, mert az nem mindig függ a legóvatosabb és megbízhatóbb vállalkozótól sem, de úgy tekintjük, mint magvetést, a melynek termése kárpótlást nyújt azon magvakért is, a melyek egy vagy más oknál fogva kárba vesznek.

Sajnálattal kell feljegyeznünk, hogy a Nagyméltóságod által széles mederben megindított *iparfejlesztési actió* nyomán keletkezett nagyszabású alapításokból a lefolyt évben kamarakerületünknek ugyszólván semmi sem jutott. Az új gyárak mind az ország nyugati részein, továbbá a fővárosban és közvetlen környékén, valamint az Alföld nagyobb városaiban helyezkedtek el. Pedig kamarakerületünk a gazdag síkvidékekkel szemben egyenesen utalva van az iparra. Mig az Alföldön az új iparvállalatok a kiterjedt gazdaságok megművelésére anélkül is elégtelen munkaerőt is elvonják, addig itt feles mennyiségű, olcsó és jó munkaerő áll rendelkezésre. A kamarakerület vizierőkben is valóságos kincses bányákat rejt. Olcsó tüzelőanyag majd mindenütt a helyszínén van s szinte csodálatos, hogy a külföldről jövő vállalkozók annyira elkerülik. Ennek oka csak

Új alapításokról.

az, hogy a terület távol, keletre fekszik s így a hozzánk települő nyugati iparosok előtt teljesen ismeretlen. Az erdélyi részekben úgyszólván csak a helyi vállalkozás által létrehozott vállalatok léteznek. Kérjük Nagyméltóságodat, méltóztassék alkalmas módon az állami támogatásért jelentkező vállalkozók figyelmét Erdélyre különösen felhívni s az új településeket ideirányítani.

A hazafias
mozgalom
kijátszása.

A társadalmi úton a *honi ipar felkarolására indított mozgalomnak* meg volt és meg van az a jó hatása, hogy az ipar fontossága mindinkább előtérbe lép s az actió eredménye bizonyos közgazdasági hazafiasságot eredményez, a mely a nemzetnek mind szélesebb rétegeit kezdi áthatni. Valódi sikere akkor lenne ezen mozgalomnak, ha legalább a versenyképes árúkbiztosíthatnók a tért a hazai fogyasztásnak és hogy ezt annál biztosabban elérhessük, ha az árúk jelzéséről és a tisztességtelen verseny korlátozásáról a szükséges törvényhozási intézkedések végre létrejönnek, mert a honi ipar pártolására megindított mozgalom növekedésével lépést tart a közönség megtévesztésére, a hazafiasság kijátszására alapított, tehát tisztességtelen üzletek fejlődése s a „Pártold hazád iparát!” jelszó alatt ma már több idegen termék örvend kelendőségnek, mint belföldi. — Erélyes törvényhozói intézkedésekre s azoknak még erélyesebb végrehajtására volna szükség, hogy a mozgalomnak sikere legyen. >

A közgazdasági műveltség általános fejlődésének köszönhető, hogy a most megindított mozgalom gyorsan oly széles rétegekben elterjedt,

mint azelőtt soha. Ma már a közgazdasági kérdések fontosságától úgyszólván a társadalom minden rétege át van hatva. Itt volna tehát az ideje, hogy komolyan fogjunk a munkához. De ép azért nem szabad engedni, hogy a mozgalom a tisztességtelen verseny miatt hajótörést szenvedjen s nyomában csalódás és elcsüggedés keletkezzék.

Emlékezetes lesz a múlt év kamarakerületünkre nézve Nagyméltóságod magas látogatása által is, midőn a székelyföldi iparviszonyok tanulmányozása érdekében tett útjában múlt évi jun. 29-én kamaránk székhelyét is érintette s az itt szerzett tapasztalatok alapján megbizta kamaránkat, hogy a város fejlesztésre képes iparvállalatai érdekében tegyen tüzetes javaslatokat. Mi a magas megbízásnak a legnagyobb örömmel tettünk eleget s a támogatásra ajánlt 26 vállalat közül már 7 részesült is a kért és ajánlott támogatásban, nagyobb részben gépek és szerszámok engedélyezésével.

A mit Nagyméltóságod az *ipari szakoktatás* érdekében a múlt évben tenni méltóztatott, jelentésünk megfelelő helyén soroljuk fel.

Ez előzmények után legyen szabad a részletekre térni és mindenekelőtt konstatálni, hogy a múlt évi aratási eredményeken nem volt egészen az Ég áldása, mert noha a termés nem volt rossz, sőt egyes ágakban kitűnő volt, az értékesítési viszonyok általában kedvezőtlenek voltak, részint a rossz conjunkturák, részint az elhibázott speculáció következtében, a melyre gazdáink jobbára,

Aratási
eredmény.

bizonyos sugalmazást kapnak s bárha e sugalmazás a legjobb szándékból fakad, de már ismételtén rossz számításon nyugvónak bizonyult. Kivánatos lenne, ha az érdekeltek ebből a kellő tanúlságot levonnák!

Növényekkel és állatorvosi terményekkel való kereskedés. A földmivlelésügyi minster úr által gyűjtött hivatalos adatok szerint a múlt évi termés eredménye a következő volt: termett

	a kamaraterület 7 megyéjében	az erdélyi összes vármegyékben
búza	2,147.382 q.	3,859.696 q.
rozs	315.506 „	1,031.476 „
árpa	161.958 „	504.056 „
zab	611.364 „	1,436.080 „

E szerint valamivel kevesebb, mint az előző évben, de ezt nagymértékben ellensúlyozza az a körülmény, hogy az előző évről még tekintélyes mennyiség hevert a raktárakban. A gazdasági tudósítók becslése ez alkalommal is alant maradt a valóságon, a mi az egészséges árképződésre károsan hatott. Különösen tapasztalható volt ez a *zabnál*, a melyből a gazdák a nyakukon maradt készletek miatt jóval kevesebbet vetettek s ennek következtében az év folyamán a kereslet egyre fokozódott, míg oda emelkedett, hogy még a dohos készletek is vevőre találtak, úgy, hogy azon árúért, a melyet 5 koronáért sem vettek volt, most 8 koronát fizettek.

Kiváló volt a *tengeri-termés* és ennek jó hasznát is láttuk, mert nemcsak a szomszédos Bihar és többi alföldi megyék vették igénybe a náluk megghiusult termést, de Romániába is szállítottunk belőle, a hol hasonlólag gyengén sikerült a tengeri.

Az üzleti forgalom a főbb gabonanemekben következőleg alakult:

Főterménycikkünk a *búza* mennyiségileg elég jó eredményt ért el, minőségileg ellenben igen különböző volt. Röviddel az aratás után Ausztria részéről eme terménycikk iránt érdeklődés nyilvánult, ez azonban később teljesen megszűnt és csak a budapesti, illetőleg a belföldi malmok fogyasztására voltunk utalva. Az örlési forgalom megszüntetése a fővárosi malmokat üzemük redukálására kényszerítette, mert azoknak finom lisztje a vámkülfölddel nem versenyezhetett. Ennek a következménye, hogy a fővárosi magán- és közraktárakban abnormális búzakészlet halmozódott össze, a mi azután nemcsak Budapesten, hanem a vidéken is a búzaárakra nagy nyomást gyakorolt. Augusztus havában a búzát az erdélyi állomásokon 13 kor. 60 fillérig jegyezték, míg az év végével ez a cikk métermázsánként legföljebb 12 kor. 70 fillérral volt értékesíthető. A mezőgazdáknak, malmoknak és kereskedőknek a készletei nagyok, úgy, hogy az aratásnak még csaknem 50 %-a meg van, mert a termelők nem bírták magukat elhatározni, hogy a jelenlegi olcsó árak mellett búzakészletüktől megszabaduljanak.

Rozs-ban az aratás úgy mennyiségileg, mint minőségileg kitűnően vált be és mivel ez a cikk Ausztriában, Morva-, Csehországban és Sziléziában rosszul sikerült, ezen tartományokba állandó kivitelünk volt. Az árakat az aratás után 11 kor. 60 fillérral jegyezték, a mi később 12 korona 80 fillérig emelkedett és ezt a cikket az év végén

Búza.

Rozs.

is métermázsánként 12 korona 60 fillérrel a legnagyobb könnyűséggel értékesíthették. Megtörtént tehát az a ritka dolog, hogy a rozsnak és búzá-
nak csaknem egyforma az értéke. Rozskészletünk azonban majdnem teljesen kiapadt.

Árpa

Az *árpa* mennyiségileg középjó eredményt mutatott, a minősége pedig meglehetősen kielégítő volt. Eleinte jó árak mellett 12—14 koronáig métermázsánként az itteni állomásoktól Délnémetország és Ausztria felé élénk kivitel mutatkozott, azonban csak rövid ideig, mert már szeptember havában minden kérdezősködés elmaradt. Az év végével ebben az árucikkben a forgalom teljesen megakadt és csak néha-néha lehetett belőle belöldi sörfőzdének, szeszgyárnak vagy sertéshízalóknak eladni. Az elérhető árak, minőség szerint, métermázsánként 9 kor. 60 fillértől 12 koronáig váltakoztak; készleteink még tetemesek voltak.

Zab.

A *zab* volt az egyetlen terménycikk, a mely egy kis aratási csalódást hozott, a mennyiben az eredmény mennyiségileg „közepes“ és minőségileg még „középen aluli“ volt. Mivel azonban máshol talán még rosszabb volt a termés, Ausztria, Szilézia és Galiczia részéről ezen cikk iránt nagy volt az érdeklődés. A zab ára kezdettől fogva fokozatosan emelkedett; a míg tehát augusztus havában 8 koronát adtak métermázsájáért, addig az év végén a közönséges fajtáját 9 kor. 60 fillérrel, az első minőségű zabot pedig 10 kor. 60 fillérrel lehetett az erdélyi állomásokon eladni. A készletek azonban már igen kicsinyek.

• Tengeri

A *tengeri-termés* szintén, akár mennyiségét,

akár minőségét tekintjük, kitűnőnek volt mondható. Röviddel a törés után néhány ezer métermázsa új tengerit szállítottak Biharmegyébe 8 kor. 50 fillérért az erdélyi állomásokról. Az év végén azonban ezen czikkből csak a belföldi szeszgyárok vásároltak. A termésnek azonban még alig 10 %-a került eladásra, mert a termelőknek pénzre úgy látszik nem lévén szükségük, a jelenlegi alacsony árak miatt maguk is speculálnak a tengerivel.

A *bab* jó termést hozott, a kivitel Fiumén keresztül Franciaország felé irányult és az idény elején 14 korona ért, később csak 12 kor. 50 fillért, azután pedig ismét 15 koronát métermázsanként lehetett az itteni állomásokon elérni. Készleteink már csaknem teljesen kimerültek.

Bab.

A *kendermag*-termés fényes eredményű volt és Bécs – Budapest felé irányult nyereséges kereskedéssel járt. Eleinte ezért a czikkért az itteni állomásokon 19 koronát fizettek, később 16 koronára szállt az ára, hogy azután ismét métermázsanként 18 koronára emelkedjék. Készleteink teljesen elfogytak.

Kendermag.

A *vörös-heremag*-üzlet nagy meglepetést hozott, melyet a par force dolgozó magkereskedők drágán fizettek meg. Julius havában még teljesen rossz termésre voltak kilátások és mivel az elmúlt esztendőből készletek nem maradtak, egy pár kereskedő több termelőtől a leendő termést — minőségi és mennyiségi garancia nélkül — előre megvásárolta és arra előleget adott. Természetesen ily körülmények között az árak tisztességtelen úton a magasba hajtottak, úgy, hogy a még

Vörös-heremag.

meg nem termett magért, a melynek minőségét nem ismerhették, 150 koronás árban a termelőkkel vásárt kötöttek. Julius végén és augusztus havában az időjárás viszonyok ezen magra oly kedvezőek voltak, hogy nemcsak Erdélyben és Magyarországon, hanem a külföldön is abnormális nagyságu termést értek el. A következménye ennek azután nagy áresés volt, úgy, hogy az ár visszaesés az év végén 33 % -ot tett ki, a nélkül, hogy a készletek elfogytak volna. A jelenlegi ár 100—110 korona közt ingadozik és a készletek mindenütt óriási nagyok. Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy azon kereskedők, a kik oly nagy árak mellett vásárolták a termelőktől a vörös lóheremagot, az átvételi kötelezettség elől ravasz és a tisztességgel össze nem férhető kifogások árán ki akartak bújni, levonásokat eszközölnék, mi által a kereskedelem tekintélyén sajnos csorbát ejtettek.

Luczerna-
mag.

A luczernamagot nálunk csak kis mennyiségben termelik és az érte elérhető ár minőség szerint métermázsánként 70—80 korona közt váltakozott. Az Amerikából beözönlő rosszfajta lóheremagvak, a melyekkel a kitünőnek bizonyult erdélyi magvakat elegyítik, az üzletre, de még inkább a gazdákra nézve nagyon káros. Nem tudjuk az államkormány figyelmét eléggé felhívni, hogy ezen mizeriának a legerélyesebb intézkedéssel vegye elejét. Külföldön még ma az erdélyi lóheremagot előnyben részesítik és jobban fizetik; ügyelnünk kell, hogy kivivott jó hírünket ne kockáztassuk.

E jelentésünket kiegészítjük még a következő adatokkal:

Terménykereskedésünk mult évi arányára világot vetnek az alábbi forgalmi adatok. Kamara-kerületünk főbb állomásairól a m. á. v. vonalán feladásra került: buza 2785 kocsirakomány, rozs 637 kocsirakomány, árpa 970 kocsirakomány, zab 708 kocsirakomány, tengeri 1490 kocsirakomány, olajmagvak 221 kocsirakomány.

A kolozsvári áruraktárba az előző évről be volt tárolva 534 kocsirakomány különböző termény, jött hozzá az év folyamán 493 kocsirakomány, kitároltak 596 kocsival, és maradt a készlet 431 kocsirakomány, a mi eléggé bizonyítja, hogy az árukban torlódás van, a mi azok árára nagy nyomást gyakorol.

Az erdélyi részek egyetlen magvizsgáló állomását, Kolozsvárt a m. évben 2374 esetben vették igénybe és 2388 vizsgálatot végzett, ezek között volt aranka vizsgálat 2238. Az állomás plombozott 550 zsák lóherét és luczernát, visszautasított pedig 872 zsákot. Az Erdélyi Gazdasági Egylet heremagtisztító raktárában tisztított és ólmozva lett 35742 kilogramm lóheré és luczernamag.

Mielőtt azonban termény- és állatkereskedésünk többi ágainak további részletezésébe bocsátkoznánk, kötelességünk kifejezést adni azon panaszoknak, a melyeket az érdekelt kereskedői körök tudomásunkra juttatnak, mint a melyek a helyzetet megvilágítani képesek és tisztázására szolgálnak azon kellemetlen és mondhatni minden tényezőre nézve káros állapotnak, a melyben ter-

Panaszok.

ménykereskedésünk sinylik. E panaszok kevés ujat tartalmaznak, de folyton való ismétlésük tanusítja, hogy hatásuk egyre tart és egyre érzékenyebb akadályait képezik az egészséges forgalmi fejlődésnek. E panaszok nagyobb része most is az *agrár-mozgalomra, a katonai kincstár számára történő közvetlen szállításokra, a vasuti szállítás akadályaira és hiányaira vonatkoznak*. Ezekről az előző év tárgyalásánál is megemlékeztünk, részben közvetlen fölterjesztéssel is járultunk Nagyméltóságodhoz, de miután a panaszok fennállanak, azt kell következtetnünk, hogy vagy igen kevés, vagy semmi sem történt megszüntetésükre.

És itt legyen szabad a szót átengednünk a panaszlók egyikének; előadásának közvetlensége jobban kifejezi a hangulatot, mintha tolmácsolásunk utján jutna Nagyméltóságod elé:

„A pénzügyi viszonyok sikeres tellendülése iránt, — így szól e szakértőnk — nemcsak a gazdaközönség, hanem mindenki a legszebb reményeket táplálta, még pedig joggal, mert különösen Erdélyben a termés majdnem minden ágon mennyiségileg nagyon jól ütött ki és jóval felülmulta a tavalyit, és minőség tekintetében is egészben véve kielégithetőnek volt mondható. De ime a szép remények szétfoslottak, még mielőtt a hasznát élvezhattük volna és a nagy kivitel, a melyről mindenki álmodozott, csak csekély részben következett be. Kell tehát valahol egy organikus hibának rejtőzni, a mely az egészséges fejlődést megakadályozza.“

„A ki a gazdasági egyletek tárgyalásait és

vezérférfiainak szónoklatait figyelemmel kíséri, azt kell hinnie, hogy nincs már más tere a gazdának, minthogy a kereskedő és iparos mellőzésével a szövetkezetek útján boldoguljon. Azt hiszik, hogy ha terményeiket ők maguk közvetlenül árúsítják a fogyasztónak, nagyobb árt érhetnek el, mert megtakarítják azt a kis hasznot, a melyet a közelmúltig a kereskedő huzott a termékek elárúsításában kifejtett közvetítéseért

„De ime mindez utópia és megczáfolja a tényleges helyzet, az alacsony árak, a minek egyedüli oka, hogy úgy a nagy, mint a kisbirtokos termelő a kereskedelemhez nem ért.“

„Nem e jelentés keretében akarom bővebben megokadatolni, hogy mily szerencsétlenül vágták maguk alatt a fát a magyar, jól értsük meg, a magyar mezőgazdák, midőn a kormányt sikerült rábirniok az örlési forgalom beszüntetésére. Foglalkoznom kell vele azonban, mert ismét csak azt bizonyítja, hogy az agráriusok nem birnak jó érzéssel a dolgok fejlődése iránt.

„Azt hitték, hogy ha az örlési forgalmat megszüntetik, illetőleg azoknak a fővárosi malmokban leendő megőrlését lehetetlenné teszik, a mi gabonáink ára emelkedni fog. És ime mi történt? A buza ára hanyatlott, sőt talán még soha ehhez hasonló, nagy kiviteli forgalommal kecsegtető időben, oly alacsony nem volt, mint az idén, pedig nem nagy átmeneti készlettel mentünk át az új aratás idejébe.“

A fővárosi malmok, emez egyedüli, még a külföld előtt is mintaszerű ipartelepeink, a me-

lyek az által, hogy idegen buzát nem örölhetnek nagy jövedelmi forrástól lettek megfosztva, tengődnek és anyagilag erősen károsodtak, mert el-estek az idegen buza őrleményei külföldre való eladás alkalmával visszatérített behozatali vámtól, és így kényszerítve lettek az üzemet leszál-
litni. Keveset vásárolnak, a' minek következménye, hogy a fővárosi magán- és közraktárakban óriási buzakészletek halmozódtak össze, a mi a vidékre is nagy nyomást gyakorolt.“

„Első sorban tehát az őrlési forgalmat kell visszaállítani, vagy pedig a fővárosi malmokat magas kiviteli praemiummal kárpótolni!“

„De menjünk tovább. A katonai kincstárnál régebben az volt szokásban, hogy gabona- és más szükségleteiket a legolcsóbb ajánlattevőtől szereztek be, ha teljes garanciát nyújtott arra, hogy elvállalt kötelezettségének minden tekintetben meg fog felelni. Nehány év óta azonban az ily versenytárgyalásokban a termelők is részt vesznek, még pedig nem a teljes egyenlőség alapján, és ez nem is lenne kifogásolható, ha csak addig terjedne, hogy egyenlő árak mellett a termelő ajánlata birjon elsőséggel, de már az a méltányos páritás elve ellen van, sőt a kincstár érdekével is ellenkezik, hogy ha a termelőt kínálja meg a szállítással azon árban, a melyet a rendes kereskedő ajánlott fel, sőt még az ettől eltérő magasb árakban is a termelőnek adja a szállítást, nem is szólva arról, hogy a termelőt még az óvadék alól is felmenti.“

„Csak mellékesen emlitem meg azt a bizony-

nyal nagy kárt, a melyet a gabona-uzsora ellen megindított hangos mozgalom okozott a tisztességesebb termelőnek és terménykereskedőnek, a ki tartozkodik az elsők segítségére elöllegek nyújtásával, kikerülni óhajtván azt, hogy kitegye magát az uzsora vádjának, esetleg becsületét is érintő perlekedésnek. “

„Az ágrár érdekek egy oldalú és téves támogatásának kell tulajdonítani nagy részben azt is, hogy ez évben úgy miképp az előzőben a terménykereskedés conjunkturái kedvezőtlenekké váltak. A napi sajtónak az a része, a mely az agrárius érdekekért harczol, az idén is felcsigázta a termelők fantáziáját, a midőn mesterséges úton bizonyitgatta, hogy a gabona ára milyen magasra fog emelkedni. Ennek következménye aztán az lett, hogy a termelők bizva e jóslatokban, nem akarták a világpiacra elég jutányos árban terményeiket eladni, mert magasb árakat vártak; ezzel gátolták a kereskedelem fejlődését s aktióját, és viszont azzal, hogy a gabonát piacra nem hozták, nagyobbá tették a belföldi készletet, a mi aztán nem az ár emelkedését, hanem csökkenését idézte elő. A mikor pedig föleszméltek egy kicsit, már késő volt, mert a mesterségesen előidézett árhanynatlást s az ebből közgazdaságunkra háramló kárt már nem lehetett kipótolni. Ennél fogva nem csuda, hogy közgazdasági állapotunk ilyen viszonyok közt még ilyen jó termés idejében sem tudott javulni. “

A terménykereskedés további panaszai a *szállítási viszonyokra* vonatkoznak. Ezek közt leg-

első a már évek óta tapasztalt *kocsi-hiány*. Tudvalevő dolog, hogy aratás és cséplés után tekintettel arra, hogy a mi gabonánk hamarabb jelenik meg a piacon, mint máshol terményeink iránt a külföld érdeklődik. A kereskedő sajnos azonban csak nagy ritkán merészel nagyobb szállítást elvállalni, mert nem tudhatja melyik perczben áll be az immár híressé vált kocsi-hiány.

Igaz ugyan, hogy az államvasutak kocsi-hiány esetében a lehető elszállításig elvállalják a gabona beraktározását, de azáltal, hogy a gabona ott áll vasuti raktárakban és ha azok megteltek, részint a nyílt pályaudvaron is, részint letakarva, részint födetlenül, ugy a minősége, mint mennyisége sokat szenved, és a kereskedőnek kamatveszteséget okoz. A külföld pedig, a melylyel szemben a kereskedő legjobb akarat mellett sem tehetett eleget a szerződésileg határidőre elvállalt szállításnak, éppen a kocsi-hiány miatt, megunja ezt a sok hercze-hurczát, látva, hogy bennünk bizni nem lehet, elpártol tőlünk és máshol szerzi be szükségleteit.

Később augusztus végén és szeptember elején ez az állapot még rosszabbodik, a mennyibe akkor a *hadgyakorlatok* folynak mindenfelé, és a vasutak igazgatósága a már hetek óta gyűjtött kocsikat a hadsereg rendelkezésére bocsátja, hogy bebizonyosodjék, mennyire hozzájárultak a hadgyakorlatok sikeréhez az államvasutak, meglepő gyors és kifogástalan működésükkel.

Egy másik panasz az, hogy a vasutak az áruk mennyiségeért nem vállalnak teljes szavatos-

ságot, a mit úgy kell értenünk, hogy csak az 1%-on felüli súlyhiányt téríti meg. Ezek a megtérítetlen veszteségek azonban csak látszólag csekélyek.

Egy vagon buzának az értéke ugyanis körülbelül 1300 koronát tesz ki, ha tehát a veszteség nem több egy métermázsánál, vagyis pénzben kifejezve 13 koronánál, a kereskedő, illetőleg a szállító ezt nem reklamálhatja. Még nagyobb a kára a veres heremag szállításánál, a hol az egy vagonnak megfelelő 1%-nyi veszteség 120—140 koronát tesz ki. Ez a káros rendszabály azután ürügy a rakományok, vagy a mi avval egyértelmű, a kereskedő megdézsmálására. Lehetne pedig ezen segíteni a nélkül, hogy a vasut, vagy a kereskedő károsodnék, még pedig olyképp, hogy a feladásnál nem túlszűken mérnék meg az árut. Akkor azután a vasut minden veszély nélkül teljes garantiát vállalhatna a szállítások súlyvesztéséért.

Tekintettel arra, hogy az erdélyi részek a külföldi piacoktól oly tetemes távolságra fekszenek s tekintettel arra, hogy a verseny feltételei egyenlőbbekké váljanak, már b. e. Baross Gábor az Erdélyből külföldre szállított gabona után 20% szállítási kedvezményt biztosított kocsirakományként. Ezt a kedvezményt kegyes volt Nagyméltóságod is 1899. augusztus havában újból életbeléptetni, azonban azzal a lényeges különbséggel, hogy az 500 és 1000 kocsirakományért térítették meg. Ez által a kedvezmény egy pár fővárosi czég hasznává vált s elesett tőle az a kereskedő és az a termelő, a ki csak 1—2 koci-

rakományt képes feladni. Az ügyben bátrak voltunk Nagyméltóságodhoz külön felterjesztést tenni, ez okból elég lesz ezt itt csak megemlíteni.

Végül az *üres zsákok szállítása* ügyében azt az óhajtást tolmácsoljuk, hogy tekintettel a zsákok használatáért fizetendő kölcsöndíj magasságára és tekintettel arra, hogy a megtöltött zsákok szállításánál a vasutnak ugyis megvan a haszna, méltányos dolog lenne ezen üres zsákokat vagy díjmentesen szállítani vagy gyorsárúképpen a teheráru dijszabás szerint.

Legyen szabad e helyen még kifejezést adni azon óhajtásnak, hogy a m. államvasutak igazgatósága által évenként összehívni szokott u. n. *kiviteli értekezletre* az erdélyi részek terménykereskedőiből is hivassanak képviselők, valamint azon óhajtást sem tartjuk méltánytalannak, hogy a *tarifabizottság* összeállításánál kegyeskedjék Nagyméltóságod figyelemmel lenni az erdélyi specialis érdekek képviselőire.

Borkeres-
kedés.

Az 1900. évi erdélyi *bortermés*, a filokszerától még mentes szőlőkben átlag, ugy minőség, mint mennyiség tekintetében jobb volt a múlt évinél, miután azonban a filokszer pusztítása már igen jelentékeny területre terjed ki, az átlagos termés messze alatta marad a középtermésnek, a minőség mint mindig, ugy ezuttal is nagyon különböző. A májusi fagyok, különösen Kolozs, és Torda-Aranyosnegyét érintették nagyon érzékenyen, de a rendkívül kedvező szokatlan meleg nyár, a fagy után bár kevesebb hozamot adó termést, teljesen megérlelte, úgy, hogy a minőség kevéssel maradt el a fagymentesektől.

A filokszer, mely kisebb mértékben lépett fel a múlt évinél és miután az ellene való védekezés már általános, jelentékeny kárt nem okozott. A lisztharmat számos helyen mutatkozott, az ellene való védekezés még kevesek által alkalmaztatott, úgy a jégverések is kevés kárt okoztak; a községenként való viharágyuzás létesítése nagyon kívánatos lenne. A must cukortartalma, mint mindig, úgy jelenleg is nagyon különböző, 14—24. Bábó-fok; az árak pedig 20—48 korona közt váltakoztak. Kereslet különösen az olcsóbb fajta borokban a szüret alatt meglehetősen élénk volt, de annál jobban érezhető a műbor, olaszbor és román csempészet nyomása, a mely utóbbi újabb keletű üzérkedés is a nyers szőlőnek vámmentes behozatalával üzött visszaélésen alapszik és *erélyes intézkedést* követel, a mi anuál könnyebb, mert a vámmentes szőlő sajtolása saját területünkön történik. A pinczékben jelentékeny borkészletek állanak különösen előbbi évekből és az 1900-beli jobb minőségekből eladatlanul.

Amig Ausztriában is létre nem jön a bortörvény és a jelenlegi fogyasztási adók túlon túli magassága érvényben marad, addig a borhamisítás nem fog szünetelni, miután az azzal foglalkozóknak, már a fogyasztási adóból származó nyereség elég haszon üzelmeik tovább folytatására. A borforgalom emelésére kilátásba helyezett borászati szövetkezetek létesítése eddig egyáltalán nem sikerült.

Az elpusztult szőlők újból ültetése bár lassan, de halad, különösen szépen sikerültek az idei ülte-

tések, de azoknak is akadt ellenségük, a cserebogár-pajor, a mely átlag 10% kárt okozott.

Az államvasutaknak kerületünket érintő vonalán a mult évben 28,615 hektoliter bort adtak fel, ennek csaknem fele Tövis állomásra esik, a mely az erdélyi hegyaljának góczpontja

Gyümölcs-
termelés és
kereskedés.

Gyümölcs-termésünket a májusi fagy tönkretette, csak későbbi nyílás nyújtott némi silány kárpótlást, azonban gyümölcskereskedésről ez évben szó sem lehetett. Örömmel jegyezhetjük fel azt a kedvező körülményt, hogy egyik kiváló képzettségű dinnye-termelőnknek mindinkább sikerül jól megválogatott dinnye-fajtájával a messze külföldön is megjelenni. Hogy a gyümölcskereskedés hovatovább több és több figyelem tárgya lesz, tanúsítja az, hogy ápolására részvénytársulatok keletkeznek. Így megemlíthetjük azt, hogy Szilágy-megyében a legjobb hangzású nevekkel alakult ilyen vállalat 100.000 korona alaptőkével, míg egy másik társulat Déván karolta fel hazarészünk e nagyfontosságú ügyét. Elismerésünk illeti azt a gondoskodást is, a melylyel Nagyméltóságod a gyümölcsszállítás, a földmivelésügyi minister úr a csomagolás ügyét felkarolta. Örömmel soroljuk fel azt, hogy a közútaknak gyümölcsfákkal való beültetése kezdetét vette s e gondozásban kamarakerületünk két megyéje, (Kolozs és Kis-Küküllő) tényleg részesül.

Meg kell emlékeznünk még a földmivelésügyi miniszter úrnak arról az intézkedéséről, a melylyel a *naszód-vidéki* volt határőrségen 44 község területén a *gyümölcs-termelést* régi fényére visszaállítani

akarja. A fennállt katonai szabályok szerint ugyanis csak azon katonakötelezett nősíülhetett, a ki igazolni tudta, hogy legalább 50 darab nemesített gyümölcsfát ültetett. E célból a minster úr az erdőigazgatóság által Beszterczén 8 holdas gyümölcsfaiskolát létesített, a melyből évenként 25 — 30.000 drb. nemesített gyümölcsfát fognak a községek közt kiosztani s ily módon az 50—60-as években tönkrement gyümölcstermelést regenerálni.

A termés jobb volt, mint az előző évi, de az értékesítés sok csalódással járt. Az erdélyi részeken termett kat. holdanként 340 kilogramm; a legnagyobb termést Kolos-Borsán érték el 393 kilogrammal. Az értékesítés átlaga 192 korona, a legmagasb ár 260 kor. A termésnek azonban alig 10% -án tudták túladni. University Library Cluj

Komló.

Az 1900. év a *fakereskedés szempontjából* nem ^{Fakereskedés} volt kedvező. Az év elején erősen éreztette hatását a romániai gazdasági krízis, a mi bénítólag hatott a kelet felé irányuló fakereskedésre. Később az eddig jó németországi piacok is megromlottak, a mi valószínűleg a kínai expedícióval van összefüggésben és még abban is leli magyarázatát, hogy a németországi tőkék az afrikai gyarmatokban kerestek és találtak befektetési elhelyezést. Mely körülmény Németországban pénzhiányban jelentkezve, gazdasági pangást okozott; a mit fakereskedésünk, melynek Németország egyik biztos piacza volt, erősen megérez.

A mi magát az erdőüzemet és áruforgalmi viszonyokat illeti, a következőket kívánjuk megjegyezni:

Az 1899/1900-iki tél az üzem folytatására nézve határozottan rossz volt. Mert nemcsak úgyszólván az egész télen át érezhető volt a hó hiánya, de az állandó magas hőmérsék miatt a talaj sem fagyhatván át a kellő mélységre, a szállítás és vontatás a legnagyobb erőfeszítés mellett is alig volt eszközölhető, de még így is a termelt faanyagoknak egy jelentékeny része a jövő szállítási campagnera a vágásban maradt vissza.

Eme körülmény nemcsak tetemesen növelte a kiszállított készleteknek előállítási költségét, de jelentékeny károsodását okozta vállalkozóinknak az által is, hogy fájuk egy része a vágásokban maradván, ezek értékesíthetése egy évvel halasztást szenvedett, e mellett azonban még a fa minőségére is, főképp a kényes luczfenyőnél az ilyen körülmények rendszeren káros befolyással vannak és 25—30 % értékcsökkenést eredményeznek.

Fakereskedőinknek úgy is súlyos helyzetét elviselhetlenné teszi az is, hogy az év épen azon szakában, a mely a faáruforgalom saisonját képezi, állandóan *kocsi-hiánnyal* kell küzdeniök és e miatt képtelenek a nagy fáradtsággal és költséggel a szállításra előkészített áruikkal a piacon kellő időben megjelenni, vagy pedig azok szállítása iránt elvállalt kötelezettségüknek pontosan megfelelni. Így sok esetben tehát nemcsak áruikkal maradnak vissza, de e mellett még a pontos szállításhoz ragaszkodó külföldi cégek által e miatt kártérítés és más czímek alatt támasztani szokott igényeket is kénytelenek kielégíteni már

saját üzleti reputációjuk érdekében. Kivánatos volna, hogy a vasútak a faüzletet megbénító-eme körülményre figyelemmel legyenek és a szükséges kocsiknak rendelkezésre bocsátásáról kellő időben gondoskodjanak.

Mindezen nehézségek daczára az 1900. üzleti év nem mondható kedvezőtlennek. Igaz ugyan, hogy az építési iparban a fővárosban úgy a vidéken beállott teljes pangás a fakereskedésre is káros visszahatással volt, a mennyiben ez a faüzletnek forgalmát az eddig még nem tapasztalt minimalis arányokra szállította le; ezt azonban a németországi piaczon az év három első negyedében kifejlődött élénk kereslet kiegyenlítette, a hol nemcsak a jó minőségű luczfenyőárúk, de a korábban elhanyagolt jegenyefenyő is aránylag kedvező árak mellett nyert elhelyezést.

A keleti tartományokban a forgalom 1900. évben még mindig az ottani gazdasági válság által teremtett helyzetnek befolyása alatt állott és a jelenlegi üzleti constellatiókból következőtve, nincs is kilátás arra, hogy az üzleti viszonyok Romániában és Bulgáriában egyhamar kedvezőbbekké alakuljanak. Kivételt csupán a keletázsiai — a batumi — forgalom képezett, a kőolajforrások vidékei biztos jó piacznak bizonyultak a múlt évben is.

Tölgyfában a kereslet a múlt évhez képest érzékeny visszaesést mutat; e tanemből csupán a nagyobb méretű hajó és vasúti kocsi építésére alkalmas árúk örvendtek némi keresletnek.

Örömmel konstatálhatjuk, hogy a vállalkozók

a rönk- és tutajfatermelésen, valamint a közönséges fűrész árukon kívül mind nagyobb mérvben kezdik termelni a haszonfákat, mint *hangszerfa, klaviatura, fagyapot, szitakáva, üvegburkolat* postai szállításokra, *tojás- és gyümölcsládák* s a t. Feltűnő az, hogy a faköszörülésre, a melynek pora a csomagoló papir előállításánál oly nagy szerepet játszik, még nem akadt vállalkozó.

A múlt évben *dongafából* kivittünk a kerületből 120 kocsirakományt, *épület- és haszonfából* 7012 kocsirakományt, cserhéből 450 kocsirakományt.

Állatkereskedés.

Szarvas-
marha-
kereskedés

A *szarvasmarhakereskedést* járványos betegségek nem akadályozták és így a kivitelre növelt anyag, idények szerint, valamivel nagyobb arányokban került kivitelre az előző éviéknél. A hizommarhakereskedés irányába Budapest és Bécs lévén, azoknak árképződésére ezen vásárok árforgalma foly leginkább be. A lefolyt évben az árakra nem lehet panasz, a mennyiben az előző évi áraknál rosszabb nem volt, sőt az év tavaszán és őszén még jobb árak is éretek el.

Az egy éves ökörborjuk után a szokottnál kisebb volt a kereslet, az árak azonban nem hanyatlottak s az egy éves borjuk páronként 200—240 koronával, a két évesek pedig 240—300 koronával lettek fizetve.

A hazai forgalomban nagyon keresettek voltak az *erdélyi fejőstehenek*, melyekért helyenként szokatlan magas árakat fizettek, így pl. a kolozsvári piacon a közepes tejelő kis borjas tehenekért 180—220 koronát, jobb tejelőkért pedig 280—300 koronát is lehetett kapni.

A szeszgyárral kapcsolatban levő *marhahizlalással* a lefolyt évben, — tekintettel arra, hogy az okszerűen kihizlalt marhákat többnyire Bécsbe küldötték, hol az idén az árak tartósan jobbak voltak, mint tavaly, — a gyárosok szintén meg lehetnek elégedve.

A bécsi mészárosok folyvást felmerülő összebeszélései kívánatossá teszik, hogy a piac *Pozsonyba* helyeztessék át. Kár is volt megszüntetni. A kezdet elég jót ígért.

Első minőségű háta- és hintólovakban az egész éven át hiány volt érezhető, de a közép- és alacsonyrendű lovak iránt is élénk volt a kereslet és a hiba nélküli állatok átlag-ára 20—25 %-kal emelkedett. Lóanyagunk könnyű és jó áron való kelendőségére kedvezőleg hatottak a bilaki cs. és kir. csikótelep vásárlásai, melynek részére a 3 éves lovak 750 korona átlagárban vásároltattak, valamint a transváli háború is, a mennyiben az angol lovaság lószükségletének fedezéséhez hazánk és így kamarakerületünk is tekintélyes mérvben járult. Ezek a körülmények idézték elő az állományban beállt hiányt és a kedvező áremelkedést.

Lókeres-
kedés.

Meg kell emlékeznünk e helyen arról a hasznos intézkedésről, a melyet a földművelésügyi miniszter úr a fogarasi ménésnek a kolozsi telepre való áthelyezésével tett. Az erdélyi jellegű lónak e telep sokkal kedvezőbb.

Kerületünk vasúti állomásain *feladásra* került a múlt évben *szarvasmarha* 21 000 drb., juh 6200 drb., sertés 18.400 darab.

Az *állattenyésztés érdekében* a szakminiszter úr

—készséggel kell elismernünk, minden lehető meg-
tesz. Nemcsak nemesíti és javítja az állatanyagot,
de folytonosan fejleszti és megóvására is kiváló
gondot fordít és e buzgósága addig terjed, hogy
az állategészségügyi szolgálat államosításával a
külföldet is megelőztük.

Sertés keres-
kedelem.

Sertés kereskedelmünk a vész következtében
beállott veszteségek és a folytonosan ismétlődő
elzárások által változó kínálat és nagyon vál-
tozó árak mellett, nehezen bonyolított le, sok
helyen a termelőre nagy kárral. Rég az ideje, hogy
a hizott sertésekért oly csekély árt fizettek volna,
mint a múlt évben, a mennyiben itt a vidéki pia-
czokon a 100 — 150 kilós sertések 48 — 56 filléren
adattak elősúlyban és mikor 60 — 64 fillért értünk
el, ez a maximumot jelezte. E mellett különösen
a sovány süldők értékesítése járt nagy nehézség-
gel, mert tovább egy félévnél, nem lehetett vevőre
találni. Ennek folytán — mint értesülünk — több
nagybirtokos és tenyésztő egészen felhagyott a
gazdaság ez ágával, nagy része pedig $\frac{1}{3}$ -ra redu-
cálta a tenyésztést. Azon kevés kereskedő, a ki e
szerfelett kockázatos üzletre mer vállalkozni,
többnyire csak olyan sertéseket fog fel a melyek
a sertésvészen már átmentek; de tekintettel a
gyenge árakra, nagyon csekély haszonnal kell
megelégedniök. Utóbbi időben a heti vásárokon
összeszedett sertéseket szállítanak Bécsbe és a bu-
dapesti Ferenczvárosba, de a felhajtás nagysága
mellett az árak oly nyomottak, hogy az egész sertés
üzlet egészségtelennek mondható s tartani lehet,
hogy e helyzet nem javul mindaddig, a míg a sertés-

vész ellen óvszert nem találnak, vagy maga a sertésvész magától meg nem szűnik.

Júhkereskedelmünk hanyatlása fokozatos s kivitelről szó sem lehet, egyrészt azért, mert Német és Franciaország felé irányuló kivitelünk elé ez országok vámintézkedései legyőzhetlen akadályokat gördítenek, de másrésztől tenyésztőink sem fordítanak kellő gondot — kivitelre alkalmas — husjuhak előállítására. Gazdáink most is, mint évtizedekkel ezelőtt, csupán a durva, gyapjas *siki raczka* juhok tenyésztésével foglalkoznak, melyek úgy a hus, mint a gyapju minősége tekintetében nem kivitelképesek. Ez okokból tenyésztőink csupán a belfogyasztásra szoritkozhatván, kényszerítve vannak a tenyésztés reducalására. Természetesen, hogy ekkor a legelőterületek folytonos csökkenése is.

Júhkeres-
kedelem.

Júhkereskedelmünk emelése és a tenyésztők érdekeinek — a jelen viszonyok közt leendő — támogatása érdekében mentő eszköz gyanánt *javaslatba hozzuk, hogy a katonaság ételmezésében a juh-hus fogyasztása is vétessék fel.* Az eszme nem új, megvalósítása a katona kincstárra nyereséggel, a juhtenyésztésre és értékesítésre jó hatással lenne.

Miután *raczka* juh-anyagunk durva gyapja nem kivitelképes, külföldre kamara kerületünkből gyapju nem megy. A mennyiségében is megapadt gyapjut a nép házi szükségletére használja fel, a felesleget pedig a szamosujvári fegyintézet, a brasói és szebeni gyárak veszik fel és pedig a tárgyalt évben magasabb áron, mint az előző években.

Gyapju-
kereskedés.

Ez okból felesleges dolgot cselekszünk a gyapju árveréseken elért árak közlésével.

Halászat.

A Naszód vidéki erdőségek *patakjaiban* megkísérlett *haltenyésztés* nem sikerült. Most már *halastarak* útján próbálják meg. Ellenben a gr. Wass Jenő *czegei* 250 kat. hold terjedelmű tavának és a Sándor János *mezőkapusi* 180 kat. hold nagyságú tavának süllő-ikrák kihelyezésével való rendszeres benépesítése a folyó évben jó eredménnyel folytattatott.

Selyemtermelés

A *selyemtermelésnek* kerületünkre való kiterjesztése körül semmi sem történik. Ez a gazdasági ág a 40-es években nálunk is kecsegtető jövőnek nézett elébe. Mánásaink voltak, a kik meghonosítására sikeres lépéseket tettek. Az országos bizottságot arra kérnők, hogy vegye fel programmjába az erdélyi megyéket is. Közreműködésünket készséggel felajánljuk.

Vadászat.

Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy a naszodi erdőségek vadállományának felujtásáról, a melyet a kiméretlen rabló gazdaság tett tönkre, külön tenyészterület kiszakításával és 20 tenyészszarvas elhelyezésével kívánnak gondoskodni. A vadászat termékei egyébiránt nálunk csak lokális jelentőséggel bírnak.

Tojáskereskedés.

A *tojáskiviteli üzlet* a múlt év elején élénken fejlődött, de közbe jött kedvezőtlen konjunkturák következtében, a mihez a ma is tartó, baromfivész is járult, elalélt s meghiusította a kecsegtető reményeket. A tojáskivitel kamarakerületünkben nagy fontosságú üzletté fejlődött, a mely azonban számos akadálylyal küzd. Ezek nagy része meg is

szüntethető. Kötelességünknek tartjuk a hozzánk került arra vonatkozó panaszokat megfelelő részletességgel Nagyméltóságod elé terjeszteni, mint kiegészítő részét ez ügyben 2 év előtt tett felterjesztésünknek.

Az exporteurek első sorban kifogásolják a vasútak azon újabb intézkedését, hogy a kivitelre szánt tojás csak abronccsal lekötött ládában vétetik fel, vagy pedig a feladónak a fuvarlevélben az annak hiányából eredő károkért felelősséget kell vállalnia. Szerintük különösen a külföldre küldött tojásládák nem abroncsolhatók le, mert megnehezíti a külföldi vevő részére az áru megtekintését, a kereskedelemben pedig mindent a mi a forgalmat nehézkessé teszi, kerülni kell, de káros ez más szempontból is, mert ha egy reflektáns az abroncsokat felbontotta, annak a küldő már teljesen ki van szolgáltatva, mert egy másik fél a felbontott abroncsú árút már csak nyomott ár mellett veszi meg. Ha pedig a vasabroncsokat nem alkalmazza és inkább a megkívánt felelősségi clausulát vezeti a fuvarlevélre, akkor a vasút a be-át-és kirakásánál nem fordít kellő gondot az áruira.

De tarifánk sem felel meg a külföldi vasútak tarifáinak s így a versenyt a külföldi áruval nem vehetjük fel. Így pl. Kolozsvár—Bécsig az alig valamivel több mint 600 klmtr. úton 1 q. tojás szállítási díja 3 kor. 60 fill., míg Bécestől Londonig, beleértve az átrakási költségeket csak 7 kor. 40 fillérbe kerül. Ugyanily aránytalan a szállítási időtartam is: Kolozsvártól — Bécsig 5—6 napig, míg Bécestől Londonba szintén csak 5—6 napig tart

egy szállítmány, annak daczára, hogy a hajóra való átszállítás is időt vesz igénybe. De bizonytalan is a szállítási időtartam, mert innen Németországba a szállítás néha csak 7--9 napig, míg máskor 13--16 napig is eltart, mi igen gyakran rendkívüli kárt okoz, egyfelől az időközben beállhatott árhullámmzás, másfelől az áru megromlása által

A szállítási idő bizonytalansága és a szállítási időtartam hosszúsága készteti kereskedőinket leginkább arra, hogy áruikat Bécsben adják el. A bécsiek pedig a nemzetközi piacon kitűnőnek elismert áruinkat átsomagolják, vegyítik a sokkal gyengébb és olcsóbb galicziai és orosz tojással és a mi ládáinkban, magyar jelzéssel (Marke) el látva küldik tovább Svajczba, Németországba, Hollandiába, Angliába és Svédországba és ezen vegyített, meghamisított árukkal rontják hírnevünket és hitelünket és emelik a feljavított galicziai és orosz áru hitelét és árát.

Ez a körülmény okozta azt, hogy angol kereskedők a deési piacon tojásgyűjtő-állomást állítottak fel; itt és a vidéken ők maguk direct veszik a tojást a termelőtől és kiskereskedőtől és küldik direct Angliába és így a közvetítő kereskedelemből eredő hasznot, melyet különben magyar kereskedő élvezne, a külföldi rakja zsebre.

A panaszlók szerint a bécsi tojásexporteurök anynyi nyiltan bevallott és be nem vallott szállítási kedvezményben részesülnek, hogy velük a mi exporteuraink versenyezni képtelenek. Kérik tehát, hogy

1., a tojásküldemények tarifája tovább mérsékeltesék s a külföldivel arányba hozassék;

2., 250 kocsirakomány szállítója részesüljön kedvezményben, a mely 50—50 kocsi után fokozódjék;

3., a tojásküldemények csatoltassanak a személyvonatokhoz;

4., a ládák vasabroncsolása legyen mellőzhető, de a vasúti kezelés legyen gondosabb;

5., A városi vásárvámok a gyűjtőhelyeken térítettessenek vissza az onnan újból kivitt tojásmenyiség után.

A *mézzsüret* az 1900. évben — daczára a Méhészet. mézforrásokat elpusztító májusi fagynak — általában a jobbak közé tartozik s kivitelre is bőven jutott. A termelés mennyiségének és minőségének emelése tekintetében kívánatos volna a kaptárakban való termelés minél szélesebb körben való elterjedése, a mi a termelők konzervatizmusán mulik. Mézkereskedésünk góczpontja Szamos-Ujvár, az ottani vállalkozók gyűjtik és hordókba szűrve dobják a világpiacra kerületünk méztermését.

De a mézszűrés körül olyan panaszt vettünk az illetékes tényezőktől, melyet ez alkalommal feltétlenül szükségesnek tartunk Nagyméltóságod tudomására hozni, mivel ha a jelenben gyakorolt eljárás továbbra is fenntartatik és a szükséges orvoslás mihamarább be nem következik, a magyar méz nemcsak világhírű jó nevét veszti el, de a méhcsaládok kipusztítása folytán kerületünk méztermelése is a minimumra fog reducálódni.

A szamos-újvári mézkereskedők ugyanis őszszel összevásárolják a kasokat, a méheket lekénezik, a kasok tartalmát — mézes, virágporos, fiasításos és üres lépeket egyaránt — hordókba gyömöszölve, hazaszállítják és százsámra menő nagy kádakban a szabad ég alatt szűrik a mézet. Szeptember—november közén történik ez, a mikor a természetben már mit sem találó méhek milliói lepik el a kádakat, melyeknek tartalma a méhek rengeteg seregével együtt jut a sajtolókba; a szabadban hagyott üres kádakat a méhek másik milliója szállja meg ismét, ezeket pedig forró vízzel gyilkolják le a mézszűrők alkalmazottjai. A sz.-újvári méhészek elkeseredettséggel, tehetetlenül kénytelenek ezt nézni, minek elmaradhatatlan következménye, hogy méhcsaládaik elnéptelenednek, telelésre s a következő évi tenyésztésre képtelenné válnak, mert e mézszűrők a leggondosabb odaadással népessékké növelt méhcsaládok sirjai, s panaszaikra orvoslást, méheik gyilkolása ellen védelmet a méhészek sehol sem kapnak.

Az ilyen piszkosan kezelt s undorítóan szennyes méz száz meg százsámra menő hordóban kerül a külföldi mézpiacokra s mint semmi esetre sem kívánatos és kínálatos cikk, jóvá alig tehető rombolással pusztítja a világ elsőrendű mézének, a magyar méznek a kedveltségét, keresettségét.

Altalános rész. *iparvállalattal* szemben 1720 új vállalat keletkezett, 267-tel kevesebb, mint az előző évben. Mindazonáltal nagyon tekintélyes ez a szám is, csak

az a megjegyzendő, hogy a túlnyomó része az olyan kisipari és kiskereskedelmi üzletekre esik, melyek rendszeren rövid életűek. Az igazolványok közül 472 a *szatócsságra*, 209 *mészáros és hentes, csizmadia* és *czipész* 127, *kovács* 76, *kerekes* 53, *asztalos* 61 és 27 *ács* iparra esik. Az újabb keletkezésű *pénzintézetek* száma 16 volt.

Az iparigazolványok számának csökkenése mindenestre a viszonyok mostohaságának tulajdonítható, de azt már mégis a gazdasági fejlődés természetes folyamának kell tekintenünk, hogy ily rossz viszonyok közt sem szünetel egészen a vállalkozási kedv s a mives iparon kívül több irányban találkoztunk gyári alkotásokkal is. Az 1720 vállalat közt — az alábbi kimutatás szerint — keletkezett területünkön 16 nagyobb vállalat 333.900 korona tőkével és 171 munkással, ezenkívül alakulóban volt Tordán egy cementgyár 300.000 korona, egy gypszgyár 200.000 korona befektetéssel, Égerhát községében pedig egy nagyobbszerű gőzfürész.

Új gyárak
keletkezése.

Az új vállalatok jegyzéke a következő:

Sorszám	A cég neve	Az üzlet minősége	A telep helye	Befektetett tőke	A munkások száma
				Korona	
1	Kassay Béla	gőzmalom	Sz.-Szt-György	20.000	4
2	Weisz Ferencz	„	Peér	24.000	6
3	Kühr és Moksiczky	„	M.-Királyf.	10.000	3
4	Kis Lajos	„	Zilah	60.000	10
5	Heller Jakab és fiai	„	Czintos	16.000	4
6	Kandel Viktor	gőzm. és olajgy.	Tasnád	70.000	9
7	Lázár Géza	„ „ „	Kirva	15.000	5
8	Deutsch Leopold	olajmalom	Vármező	2.000	3
9	Löb Márton	„	Pánczéleseh	2.200	2
10	Händler Izsák	„	Aranymező	1.600	4
11	Márkovics Farkas	„	Szurduk	1.600	4
12	Erczmann Adolf	„	Gyeke	1.500	2
13	Gr. Károlyi Sándor	kőbánya	Koppánd	6.000	9
14	Radivó Ottó	mész-kőbánya	Mező-Peterd	4.000	6
15	Löw Károly	téglagyár	Gy.-Fehérvár	10.000	70
16	Klemm és Novák	acetylen gázfejlesztőkészülékgyár	Kolozsvár	90.000	30
			Összesen:	333.900	171

Bizonyos fokig az új vállalatok közé sorozhatjuk a Sigmund-féle egeresi barnaszénbányákat is, a mely a f. évben a „Belga-magyar kőszénbánya r.-t.“ tulajdonába ment át. Az új vállalat Brüsszel fő- és kolozsvári fiókteleppel és igazgatási székhelylyel 3,400 000 frank tőkével és 2 millió frank elsőbbségi kötvényértékkel alakult s célja az egeresi szénbányák intenzivebb kitermelése. A vállalat új és modernebb berendezése most van folyamatban.)

Ezzel szemben végtelen sajnálattal kell megemlékeznünk arról, hogy az „Első beszterczei bányagyár“, a mely 1886. évben szövetkezeti alapon keletkezett, ez évben felszámolás alá került. E katasz-

trófa a szövetkezeti eszmét is nagyban kompromittálja; minden esetre az ily alkotásoknál a vezetők megválasztása tekintetében nagy óvatosságra int. Bátrak voltunk Nagymélságodat külön felterjesztésben arra kérni, hogy bőripari vándorbiztosá által ez esetet tanulmányoztatni és a talált hibák megszüntetése esetén a szövetkezet újra szervezését megkísérteni kegyeskednék.

⤵ Kevésbé meglepő, de hasonlólag sajnós, hogy az alig két év előtt keletkezett „*kolozsvári első általános iparszövetkezet*“ is megszűnt, még pedig végrehajtás következtében. Sok jó akarattal, de kevés élettapasztalattal volt megindítva és más vég nem érhetette, miután azon egyetlen menedéket sem fogadta el, hogy az országos hitelszövetkezet kötelékébe lépjen, a mely föltétel alatt Nagyméltóságod is tekintélyes támogatást helyezett kilátásba.)

Az iparosainknak legtöbb versenyt okozó *n.-enyedi fegyházban* a bútór és kosárfonási vállalat megszűnt; a nagy fejlődéssel bíró lakatosárú-gyár is készül kibontakozni a fegyházi ipar rendszeréből és tőkájének félmillió koronára emelése mellett Kolozsvárra át telepedni; ellenben a nyomdászat és a gyógytári doboz-készítés virágzik s ez utóbbi munkával nem is okoz oly érzékeny versenyt, mint a nyomdával. A fegyházi munka versenyt különben nagyon megsibbasztja az a körülmény, hogy az *esküdtszéki eljárás* életbe lépte óta a letartóztatottak és fegyenczek száma nagyon megapadt; mondhatni felére szállt, minthogy az esküdtszékek a bűnös kimondásában a törvényszékeknél tartózkodóbbak.

Fegyencz-
ipar.

Házi ipar.

A *házi ipar* fejlesztését, a mint látjuk, a földmivelésügyi minster úr is kiválóan gondozza és a gazdasági egyesületeket támogatja abban, hogy alkalmas helyeken rövid időre terjedő tanfolyamokat rendezzenek. Azt hisszük ennek a közvetlen érintkezésnek meg is lesz a sikere, főképp ha gondoskodva lesz arról is, hogy a házi iparként előállított készítmények beváltására és forgalomba hozatalára alkalmas központok létesüljenek. Ebben a törekvésben az Erdélyi Kárpátégylet is osztozni kívánt s hálásan kell megemlítnünk, hogy Nagyméltóságod ez egyletet nemes törekvésében anyagiilag is támogatta.

Munkaközvetítő intézet.

A *munkaközvetítő intézet* nálunk is kezd tért-hódítani, noha a sok gonddal vezetett *szakegyletekben* erős versenyre talál. E feladat sikeres teljesítésére legalkalmasabbak lennének az ipartestületek, de gondoskodni kellene arról, hogy a közvetítés munkájában a teljes jog és szavazategyenlőség alapján a munkások is részt vegyenek. A mi ipartestületeink komolyan foglalkoznak a munkaközvetítéssel, sőt a munkanélküli segédek gyámolításával is.

Közszállítási ügy.

A *közszállításokról* alkotott szabályrendelet 10. §-ra vonatkozva építéssel foglalkozó iparosaink óhajtasaképpen kötelességünk fölemlíteni, hogy a közszállítások nem mindenikénél történik a felhívás az *egyes iparcsoportok* külön választására, pedig a kisiparosok az általános vállalkozótól csak túlhajtott alacsony árban kapják a munkát.

Végeladások.

A *végeladásoknál* még mindig számtalan visszaélés tapasztalható; azzal, hogy a hatóságok köte-

lesek a kamarák véleményét is bekérni, az ügyn csak kevésbé van segítve, mert az iparhatóság e véleményhez kötve nincs. *A legnagyobb baj azonban az, hogy a hatóságok nem teljesítik az ipartörvény 52. §-ban körülírt kötelességüket és a lebonyolításnál nem ellenőrzik kellően, hogy eladásra csak az üzlet leltározott tárgyai kerüljenek.* Ha ez az intézkedés szigorúan végrehajthatnák, sokkal kevesebben kérnének engedélyt végeladásra. Lehetne erre nézve rendeleti úton intézkedni s az ellenőrzés módját körülírni. Ha ezt az ellenőrzést például a hatóság megbízásából egy *másik kereskedő* végezné, mindjárt hatékonyabb lenne.

A vasárnapi ismeretterjesztő felolvasásokat az iparossegédek és mesterek számára a múlt évben is folytattuk s örömmel látjuk, hogy az érdeklődés mind szélesebb körre terjed. Ezen feladatot kamaránk anyagi és erkölcsi támogatása mellett egy bizottság végzi, melynek kilencz évi működése bizonyára sikeresnek mondható.

Iparos
felolvasások.

Tudósító irodánk élénk forgalomról tesz jelentést. Informatióért 620 esetben fordultak hozzá, a legtöbb ezek közül idegen tudakozó irodára esik. Vámkezelést 505 szállítmánynál végzett. Szállítási határidőmulasztásért 260 esetben történt reklamálás; fuvardíjtöbbletek visszatérítése nem igen fordulhatott elé, miután a kezelő személyzet a vasútnál most már ritkán téved a számításnál. Ez iroda lényeges szükségét pótol és feladatának jól megfelel.

Kamarai
Tudósító
iroda.

A cégbejegyzési kötelezettség ellenőrzése szempontjából kamaránk ez évben 2151 iparengedélyt

Czégjegyzési
ügy.

vett vizsgálat alá, mely számból 269-et talált a cégjegyzésre kötelezendőnek s terjesztett az illetékes törvényszék elé, miután 172 vállalat önként jegyeztette cégét. A cégjegyzésre beterjesztett vállalatok közül 186 be is jegyeztette cégét, míg 54 vállalatot a kötelezettség alól felmentettek a törvényszékek.

Kazán-
vizsgálat.

A *kazánvizsgálati* ügy rendezése szempontjából örvendetesen regisztrálhatjuk Nagyméltóságod azon elhatározását, hogy a kazánvizsgálatot az iparfelügyelet körébe óhajtja osztani, sőt e tekintetben már kész tervezetet is dolgoztatott ki. A kazánvizsgálat és iparfelügyelet kapcsolatba hozatala és egy kézbe egyesítése iparrendészeti és a hathatósabb ellenőrzés szempontjából is elsőrendű kérdés lévén, csak hálával lehetünk eltelve Nagyméltóságod ez újabb figyelme iránt. Mint ipari fejlődésünk terjedelmére szolgáló adatot említjük fel, hogy kerületünkben a múlt évi 613 kazánnal szemben a folyó évben 646 volt működésben, melyből 341 szolgálta az *ipart* és 305 a *mezőgazdaságot*.

Beteg-
segélyző
pénztárak

Kamarakerületünkben van 7 kerületi, 3 ipari, 4 gyári és 2 magánegyesületi, összesen 16 *betegsegélyző pénztár*. A pénztárak 1900. évi adataival még nem rendelkezvén, az elért eredményekkel sem számolhatunk be, miért is csak az előbbi évek összehasonlító eredmény-táblázatát ismer-tethetjük.

A *kerületi* pénztárak összes kiadásaiból közép-számítás szerint *segélyezésre* 1897-ben 54¹⁶%, 1898-ban 64⁸⁹%, 1899-ben 60⁷⁹%; a *kezelésre*

1897-ben $36\frac{9}{33}\%$, 1898-ban $37\frac{1}{13}\%$ és 1899-ben $35\frac{6}{6}\%$ -ot fordítottak.

Az *ipartestületi* pénztárak *segélyezésre* 1897-ben $29\frac{7}{7}\%$, 1898-ban $54\frac{1}{1}\%$, 1899-ben $66\frac{05}{05}\%$ -ot, *kezelésre* 1897-ben $69\frac{9}{9}\%$, 1898-ban $45\frac{6}{6}\%$ és 1899-ben $28\frac{3}{3}\%$ -ot adtak ki.

A *gyári* pénztárak *segélyezésre* 1897-ben $76\frac{5}{5}\%$, 1898-ban $77\frac{14}{14}\%$, 1899-ben $80\frac{55}{55}\%$ -ot, a *kezelésre* 1897-ben $1\frac{55}{55}\%$, 1898-ban $2\frac{17}{17}\%$ és 1899-ben $3\frac{15}{15}\%$ -ot fordítottak.

A *magánegyesületi* pénztárak *segélyezésre* 1897-ben $52\frac{9}{9}\%$, 1898-ban $50\frac{1}{1}\%$, 1899-ben $47\frac{4}{4}\%$ -ot, a *kezelésre* 1897-ben $47\frac{1}{1}\%$, 1898-ban $47\frac{6}{6}\%$ és 1899-ben $52\frac{6}{6}\%$ -ot fordítottak.

A fenti adatokból láthatólag a *segélyezésre* $80\frac{5}{5}\%$ a legtöbbet és a *kezelésre* $3\frac{15}{15}\%$ a legkevesebbet a gyári pénztárak költenek, a mi csak természetes.

A magánegyesületi pénztáraknál a segélyezési és kezelési kiadások majdnem egyenlő arányt mutatnak.

A kerületi pénztáraknál a segélyezés a kiadás $\frac{2}{3}$ részét, a kezelés pedig $\frac{1}{3}$ részét képezi.

A testületi pénztárak adatainál nem érdektelen jelenség tükröződik vissza a három év kiadási tételeiben, nevezetesen 1897-ben segélyezésre a kiadás $\frac{1}{4}$ részét alig túlhaladó összeg fordítottatott csak, míg a kezelés a kiadás $\frac{2}{3}$ részét is túlhaladta. 1899-ben már épen fordított az arány, mert a segélyezés $66\frac{05}{05}\%$ -ot, a kezelés pedig csak $28\frac{3}{3}\%$ -ot emésztett fel, a mi határozott jele a javulásnak és újmutatás arra nézve, hogy

kellő figyelem és beosztás mellett a testületi segélyező pénztárak a méltányos igényeknek megfognak felelni.

Bátrak vagyunk azonban e helyen is ismételni azt, a mit a betegsegélyezési törvény módosítására vonatkozó felterjesztésünkben javasoltunk, t. i., hogy a munkások segélyezését és jövőjük biztosítását ne az állam ellenőrzése, hanem az állam kezelése útján lehetne legczélszerűbben elérni, természetesen kiegészítve azzal, hogy a munkaadók és munkások egyenlő számban támogassák az állami hivatalokat.

Párisi
kiállítás.

Az 1900. évi *párisi kiállításon* kamarakerületünk 24 különféle gyári és kisipari vállalattal vett részt, melyből 14 kitüntetésben is részesült.

Kamaránk a kisiparosokat a részvételben és a *kiállítás tanulmányozásában* anyagilag is igyekezett segélyezni, midőn köztük segélyeket és tanulmányi ösztöndíjakat osztott szét. Anyagi támogatásunk 2 mester és 1 segédnek ítelt tanulmányi ösztöndíjjal együtt 1100 koronát tett ki.

Hálásan kell megemlékeznünk ez alkalommal is Nagyméltóságod azon nagyfontosságú és kiváló gondoskodásáról, hogy a kiállítás tanulmányozását elősegítendő maga is tekintélyes összeget bocsátott a kisiparosok tanulmányi ösztöndíjai céljára. Kamaránk szerencsés volt a 400 koronás mesterdíjából 8-at és a 300 koronás segéddíjából 6-ot kisiparosaink részére elnyerhetni. Az ösztöndíjasok közül többen talpra esett jelentésben számoltak be tanulmányaik eredményéről, sőt Kiczko Árpád asztalos a vasárnapi

szórakoztató előadások rendjén tett nagy érdeklődéssel hallgatott és arra méltó szóbeli jelentést a szakmájára vonatkozó tapasztalatairól.

Kamarakerületünk két *vasgyártelepe* a *toroczkói* és *rojahidai*, Nagyméltóságodtól várja fel-támasztását. A toroczkói bányaviszonyok tanulmányozására Nagyméltóságod hivatali előde 1898-ban kiküldte volt Illés Aladárt, a ki terjedelmes jelentésben számolt be tapasztalatairól és javaslatokat is tett ez érdekes vidék egykor virágzó vasiparának fölélesztésére.

Engedje meg Nméltóságod, hogy e javaslatokat kamaránk is magas figyelmébe ajánlja. Közgazdasági és nemzetiségi érdekek egyaránt indokolttá tennék azon 40—50000 korona befektetést, a mely e javaslatok szerint szükséges arra, hogy e vidék vasiparát új életre ébreszsze, eleintén csak korlátozott mérvben, de a mely lassanként a maga erejéből tovább fejlődne és gyarapodna. A mint tudjuk, van is ott már egy consortium, a mely a vállalkozásra kész; a Nagyméltóságod gyámolító keze e vállalkozásnak gyakorlati értéket adhatna.

Nagy éreklődéssel nézünk azon mozgalom fejlődésére is, a mely a *rojahidai* kincstári vasműveket óhajtaná újéletre kelteni, és bizonynyal mindenki osztozik azon óhajtásunkban, hogy e mozgalom sikerre vezessen. Engedje Nagyméltóságod, hogy érdeklődését ez ügyre is felkérjük. Az első lépés itt is az lenne, hogy Nagyméltóságod a m.-láposi viszonyok tanulmányozására is szakértőket küldene és javaslatot tétetne arra nézve, miként lehetne ott az értékes kincstári épületek és

erdőségek felhasználásával azon vidék lakossága számára forgalmat és kenyeret biztosítani. A külföldi tőke mindinkább keresi hazánkban a jövedelmező elhelyezést; talán módját lehetne ejteni az ilyen vállalkozók figyelmét e vidékre felhívni s megfelelő kedvezményekkel az ott parlagon heverő természeti kincsek értékesítésére birni.

↳ *Gépgyáraink* prosperálását akadályozza a gazdáközönség szorult anyagi helyzete, mely az egymás után következett rossz vagy közepes termés folytán nem képes nagyobb gazdasági berendezésre s a legszükségesebb gépek beszerzése esetén is csak nagyon hosszú hitel mellett tud vásárolni. Ha a gazdasági viszonyok javulnának, kilátás volna arra, hogy a kisebb gazdasági gépekben főleg pedig ekékben igen nagy forgalmat tudnának gépgyárosaink — daczára a külföldi és hazai nagy vállalatok versenyének — csinálni. E kedvezőtlen körülmények daczára, gépgyáraink fejlődnek és csak a megfelelő tőke hiányának tulajdonítható, hogy berendezésükön e fejlődés még nem szembeszökő. Így a kolozsvári *Simonffy István* és a szilágysomlyói *Pózner Abrahám* utódafele gépgyárok telepüket lényegesen kibővíteni szándékolják.

Lakatosaink a kevés építkezés miatt panaszkodtak, de nagyobb lett volna a munkahiány, különösen székhelyünkön, ha az állam a maga részéről segítségül nem jó s nem indítja meg a most is folyamatban levő nagy állami építkezéseket, mint a vasúti indóház kibővítése, elmekóroda, igazságügyi palota stb.

↳ Lakatosaink között nem egy kiváló mesterrel találkozunk, de ez alkalommal megemlítésre méltónak tartjuk a *Seemann József* telepét, ki saját találmányu fuvóival, valamint tizedes mérlegeivel már is országos összeköttetést és elismerést vivott ki s kinek épület- és műlakatos-műhelye is mintaberendezésü. Üzletviszonyait igen kedvezőnek vallja s csupán azon kivánságának ad kifejezést, hogy árúinak — az osztrák hasonczikkekkal való versenyezhetés szempontjából — vasúti szállítási kedvezményt engedélyezne Nagyméltóságod, különösen az osztrák határszélek felé. Minthogy ez ügyben kamaránk útján felterjesztett kérése épen Nagyméltóságod előtt fekszik, engedje meg, hogy e méltányos kérés kedvező elintézését, ez úton is jóindulatába ajánlhassuk.↳

↳ Megemlítésre méltó a *Léber Gyula* kolozsvári sodronyszövet, fonat- és szitaárúgyára, mely vállalat ez új iparágat nemcsak meghonosította, de szaktudásával és szorgalmával odafejlesztette telepét, hogy a bécsi hasonárúkkal is már győzelmesen versenyezik. Hogy ez aktiójában minél erősebb lehessen, ajánlatunkra Nagyméltóságod kegyes volt 3 drb. munkagép adományozása által segítségére jönni, minek üdvös eredményében — nevezett eddigi munkássága folytán — nincs okunk kétkedni.↳

Ékszerészeink az üzletet elég kedvezőnek mondják, habár az utazók és vándorkereskedők igen érzékeny károkat okoznak. További panasztárgyuk volt, hogy az egyes magánzálogintézetek a náluk elzálogosított ékszerekkel rendszeres kereskedést

űztek, hordárok által nyílt piacon árúsítván az ékszereket. Ez utóbbi panasz érdekében a kolozsvári ékszerészek orvoslásért folyamodtak volt az iparhatósághoz, melynek eredménye is volt, a menynyiben Nagyméltóságod III. fokulag 1900. decz. 7-én 65.543. sz. elvi döntése alapján a hordárokat eltiltotta az ékszerek árúsításától, a mivel nagy hálára kötelezte Nagyméltóságod az egész ország ékszerészeit.

(*Zeiler Géza* kolozsvári bádogos saját találmányu *mézpergetői* jó használhatóságánál fogva nagy keresletnek örvendenek. E kedvező körülmény arra indította nevezettet, hogy e cikkek nagybani termelésére fokozottabb mérvben rendezkedjék be.)

Kovácsaink — különösen a vidéken — panaszkodnak a cigány kovácsok ellen, hogy az állatok patkolását is végzik. Kontárkodásuk nemcsak a tanúlt iparosoknak okoz méltánytalan versenyt, de állategészségügyi szempontból is nagyon kifogásolható.

Kő-, agyag- és üvegipar. Ez iparcsoport üzletágai nagyrészt az építő iparral állván szoros kapcsolatban, az építkezési kedv által voltak legfőképp befolyásolva. Mivel pedig az építkezés — főképp az állami segítség közbejöttével — meglehetősen arányu volt, ez okból a téglá-, kályha-, gypszgyárak, kőfaragók és aszfaltöntők is keresethez jutottak. Az országszerte folyamatban levő városrendészeti intézkedések pedig az aszfalt és főleg kőbányavállalatainknak szintén meglehetősen munkát nyújtottak.

↳ *Téglagyáraink* nagy része, főképp Kolozsvárt, Tordán, Gy.-Fehérvárt és Zilahon a legújabb be-
rendezésűek és nagy termelőképességgel bírnak,
legfőképp azonban csak égetett téglákat készíte-
nek a „Zilahi gőztéglagyár r.-t.“ kivételével, mely
jóhírű fedélcserep és alagsövek gyártásával is
foglalkozik, de nagyobb eredményhez tőkesze-
génysege miatt nem tud jutni. A téglagyártás
terén általában túltermelés mutatkozik, a mi a
megcsappant építkezés mellett kétszeresen hat a
vállalatokra. Ujabban a kolozsvári téglagyárak
— a helybeli építészek kívánságára — komoly
megfontolás tárgyává tették az úgynevezett „dísz-
tégla“ és „homoktégla“ gyártásának is üzemükbe
leendő felvételét, hogy ezzel mellőzhetővé tegyék
az ily téglának Budapestről való költséges száll-
lítását.↳

Kőfaragóink elismerésre méltó igyekezettel
törekednek az épület-kőfaragó iparon kívül a sir-
kövek és keménykövek feldolgozása körül is eman-
cipálni magukat a budapesti és külföldi produc-
tumok behozatala alól. Így pld. a *Nagy-testvérek*
kolozsvári jóhírű kőfaragóvállalata a már régóta
folytatott syenit, fekete gránit és márvány sirkő-
csiszoló műhelyét gőzerővel ellátott gyári üzemre
szándékozik nagy befektetéssel átvinni; épen ily-
formán *Gerstenbrein Tamás* a kemény épületdísz-
kövek és márványasztal stb. lapok vágására és
csiszolására szándékozik kiterjeszkedni s ezen
céljaik elérésére Nagyméltóságod támogatását
is kéri.

Fazakasaink ügyében az iparfejlesztési actió

rendén külön jelentést tettünk Nagyméltóságodhoz. Bátrak vagyunk arra e helyen csak hivatkozni.

A *Frankkís János fiai* cég majolikakályhagyára jó üzleti évről tett jelentést s az általa gyártott chamotte-téglák is jó kelendőségre találtak, sőt a *Gecse Lajos* Dániel-rendszerű egyszerűbb kivitelű agyagkályhái is a helyi és vidéki piacon mind nagyobb elterjedést nyernek, habár a nagy kályhagyarak közvetlen és a helyi piacon felállított kályharaktárak versenye igen érzékeny.

< A *Pollák Sümü* kolozsvári cementöntő vállalata a kapcsolatos vízvezetéki és csatornázási vállalattal a kedvezőtlen építési viszonyok dacára folyton fejlődik s üzleti összeköttetései az ország legtávolabbi piaczaira is kiterjednek. Cluj

A *Kramer-féle* egeresi gipsz- és műtrágyagyár jelentése szerint az üzem az építési ipar pangása miatt gyenge volt. Az évi termelése 135 ezer q., habár 200 ezer q. termelésére van berendezkedve. Panaszkodik az egeres—jegenyei megyei út rosszaságáról, mely úton történik a nyersanyag fuvarozása. A megyei hatóság alaphiányából nem tudott ez ideig a gyáros több rendbeli panaszán segíteni.

A *Haraga S. és társai* bánffy-hunyadi gipszgyára lassu fokozatban fejlődik s üzleti eredménye kielégítő volt.

Meg kell emlékeznünk még az év végén alakulásban volt tordai *portland-cementgyárról*. E gyár nagyobbszabású iparvállalatként jelentkezett és mint részvénytársaság kívánt alakulni 300.000 kor.

részvénytőkével. Az alapítók komoly emberek, a legjobb nyersanyag közvetlen közelben van s ekképp remélni lehet, hogy a részvénytőke összegyűl s a vállalat ez év folyamán megalakul.

Ugyancsak ezen vidéken volt keletkezében egy újabb *gypsz- és műtrágyagyár*. Mindkét vállalat nagy jótétemény lenne azon vidék gazdasági forgalmának emelésére.

A *zsoboki márványból* készült csinos és izléses műtárgyak a párisi kiállításon méltó figyelemre találtak, úgy, hogy a kiállított összes tárgyak elkelték s ez a körülmény remélni engedi, hogy e világpiacczal továbbra is hasznos összeköttetés létesült.

A *kissébesi gránitkőbánya r.-t.* hozzánk benyújtott jelentéséből és zárszámadásából kiemeljük a következőket:

Az építési iparban országszerte uralkodott pangás, habár közvetlen nem érintette a vállalatot, mégis a kedvezőtlen hitelviszonyok sok hatóságot visszatartottak a már régen tervezett és csak kölcsönműveletek alapján végrehajtható közmunkák ez idő szerint való kivitelétől. Mindazonáltal a lefolyt üzletévben is valamennyi bányauzeme termékeinek elegendő piacza volt s így az üzleti év kielégítő eredménnyel zárult, mit a feladott kész árumennyiség és az elért haszon számaránya is igazol. Nevezetesen a feladás a 12 ezer kocsirakományt elérte s a tiszta nyereség a 80 ezer koronát túlhaladta. A tiszta nyereség az 1 millió alaptőke 8%-át teszi, a mi így is tisztességes jövedelemre vall, de még nagyobb lenne, ha a folytonos beruhá-

zások nem apasztották volna. Így például a folyó évből felépült Kissebesen az új zúzó telep, melylyel együtt a kissebesi telepbe 627 ezer korona van beruházva. Az új telep-több új zúzó-gép beállításával — egy a Körös vízésésére támaszkodó 120 lóerejű turbína által működik, mely sokkal gazdaságosabb hajtóerőt képvisel az eddigi gőzüzemnél s termelési képessége is szinte megkétszereződött. Ezen új beruházástól a bányauzcm erős fellendülése várható.

Fa-, faragott-
áru- és szaru-
ipar.

Ezen iparcsoportba tartozó iparágak üzöinek számában és üzletük terjedelmében a fokozatos fejlődést és a nagy igyekezetet tapasztaljuk, hogy telepük újabb, modernebb berendezése által termelő- és versenyképességüket növeljék.

Asztalos-
iparunk olyan képviselőikkel rendelkezik, a kikre büszkék lehetünk. A csekélynek mondható építkezések folytán *épület*-asztalosaink nem sok munkát találtak, a mi arra sarkalta őket, hogy fokozott erővel a butoripar cultiválását karolják fel. De hogy e tekintetben versenyképesek lehessenek, feltétlen szükségét érzik az elemi erőre berendezkedésnek, melynek segélyével termelésük olcsóbbá válik. Jobbmódu asztalosaink el is vannak látva gőzgépekkel, a melyek üzemből tartása a fahulladékok felhasználása mellett reájuk nézve a legelőnyösebb, de a kisebb vállalatok nagyon nélkülözik az olcsó erőforrást, a villamos erély-átvitelt, a mely Kolozsvár városában a világítási jogviszonyok kúszáltsága miatt már évek óta vajudik, nagy kárára iparnak, közönségnek. A közös műhelyek létesítése is szorosan összefügg e

kérdés sikeres megoldásával. Kisiparosaink most úgy segítenek magukon, hogy a nagyobb telepek gépberendezéseit veszik igénybe mérsékelt díjazás mellett s így alkotnak ezen gyári telepek a jelen viszonyok közt is közös műhelyt.

Asztalosaink nagy hiányát érzik egy *fournir*-gyárnak, melynek létfeltételei habár úgy a nyersanyag, mint kelendőség tekintetében megvannak, mégis — mert felállítása nagyobb tőkét igényel — ez ideig nem akadt vállalkozó és csak most történt kezdeményező lépés ez irányban. Óhajtandó, hogy sikere legyen. (Szégyen számba megy, hogy a furnirszelvényekhez szükséges fákat mi szállítjuk a külföldnek s a tőlük visszakerülő kész áruért a külföldnek adózunk.)

Az *Bingaóraszekrénygyár*, melyet Nagyméltóságod anyagi támogatásban is részesített, elég jó üzletmenetről értesít, de panaszol a megfelelő tőke hiányáról és a drága szállításról.

Kerületünk egyetlen *tekeasztal*-gyárosa kedvetlenülnek jelzi az üzletet s nagyon panaszkodik a bécsi nagy gyárak versenye ellen, kik utazóik által elharácsolják a jó megrendelőket s így alig marad más foglalkozása, mint a javítások, átalakítások.

Ez alkalommal megemlékezünk a *kalotaszegi rovátkolt fafaragászatról*, melyet a bánfly-hunyadi gyermekjáték-tanműhely még megmaradt néhány tanítványa háziiparként úz — kamaránk közvetett anyagi és teljes erkölcsi támogatása folytán — mind szélesebb terjedelemben. Ezen háziiparosok még a kefekötők számára faalkatrészek készí-
tő

sével is foglalkoznak és pedig oly olcsó árban, hogy azzal a szamosújvári fegyház sem tud versenyezni.

A Schöller és társa tordai *cellulose*-gyár a f. évben részvénytársaság kezébe ment át „*Tordai cellulosegyár r. t.*“ czim alatt, miután a gyár teljes berendezése foganatosított. A befektetett tőke 3 millió korona s 250 munkást foglalkoztatott. Termelése a 800 ezer koronát meghaladta, melyből 421 kocsirakomány került a világ minden részébe kivitelre.

⟨Elismeréssel kell megemlékeznünk *Simon László* kolozsvári *fésűgyárosról*, a ki kerületünkben nemcsak új életre keltette a már kihalóban levő fésűipart, de kitartó szorgalma és erős üzleti tevékenysége folytán sikeresen versenyez a külföldi árúkkal. Ajánlatunkra Nagyméltóságod is méltányolva nevezett érdemeit, kegyes volt üzlete intensivebbé tétele végett a szükséges munkagépekkel segíyezni s mi azt hisszük, hogy arra nem is lesz érdemetlen. Üzleti forgalmát jónak jelezte s reméli, hogy a gépek birtokában termelését megháromszorozhatja s tán ilyformán eleget tud tehetni a nagy keresletnek. Akadályt képez a tanult fésűs-segédek hiánya, a melyen úgy próbál segíteni, hogy a könnyebb gépmunkára leányokat tanít be.⟩

Mint szokatlant említjük meg, hogy a Forbáth József vezetése mellett a nagy-enyedi fegyházban úzótt *kosárkötőgyár* ez évben megszűnt.

Fűrésztelepeink számában apadás nem történt s örvendetesen jelezhetjük, hogy üzletterjedelmét

egynémely ki is terjesztette. Nevezetesen a *Hoffmann Hersch romulii* fűrészgyára hangszerfa, képráma és dobozárú készítésére is berendezkedett. Kedvező üzleteredményt jelez s termelvényeit hazánkban és Ausztriában értékesíti.

A bőrgyártás ügyében kevés, de annál szomorubb a mondanivalónk. A *beszterczei bőrgyár-szövetkezet*, daczára a kedvező kezdetnek, daczára modern berendezésének és a számára nyújtott államsegélynek, feloszlóban van. Ugy látszik, hogy a vezetésben hiányzott a kereskedelmi szakismeret, a mely nélkül pedig egy vállalat sem prosperálhat. Köszönjük Nagyméltóságodnak, hogy kérésünkre kiküldte szakértőjét a helyszínére, hogy a gyár üzleti viszonyait tanulmányozva, a lehető segítségre nézve tegyen javaslatot, a mint általában elismeréssel kell följegyeznünk, hogy a timárság jelentőségének teljes méltatása Nagyméltóságodat arra bírta, hogy a hazai timáripár tanulmányozása, útbaigazítása és szervezése céljából Stodola József urat, mint gyakorlat emberét, *vándortanárul* szerződtesse.

Bőr-, serte-,
szőr- és toll-
ipar.

↳ *Akeszmann Albert*, kolozsvári bőrgyáros, a ki modern berendezésű telepével már rég kiváló helyet foglal el kerületünk timárai közt, a múlt évben is teljes sikerrel folytatta a gyártást, természetesen csak azon korlátolt határok közt, a melyet tőkeereje megenged. ▷

Kefekötő iparunk főleg székhelyünkön eléggé fejletts habárűzői mind kisiparosok, mégis jól berendezett műhelyük szolid termelését a napi piacon és üzletekben mind fokozottabb mérvben értékesítik.

Szifgyártó és nyerges iparosaink közül kiemelkedik a *Benyovits István* és *Klaszovitt György* műhelyei, kiknek jól berendezett üzletei igen szép és ízléses czikkeket produkálnak. Haladásnak mondhatjuk, hogy az utóbbi az apró *díszbőrmű czikkekre* is berendezkedett s miután e célból Nagyméltóságod is kegyes volt öt gépekkel támogatni, bizik abban, hogy az osztrák gyártmányokkal ugy izlés, mint ár tekintetében sikerrel fog versenyezhetni.

A beszercei *szifgyártó-szövetkezetről* újabbat nem mondhatunk.

Kifejlett baromfi tenyésztésünk mellett felgyülemelő *toll-anyagunk* piaczképesé tétele szempontjából örömmel üdvözölhetjük azt a vállalkozást, a mely a múlt évben székhelyünkön keletkezett és a mely a *tolltisztítást* megfelelő géperővel végezi. Nem csak a vállalkozó, de a közvetítő kereskedő is jóval nagyobb hasznot biztosít magának, mint az eddigi kezdetleges módon.

Fonó- és sző-
vőipar.

Ez iparcsoportunk a legszegényebb és fájdalom semmi javulásról sem tehetünk jelentést. A n.-enyedi fegyházra támaszkodva két nagyobb szabásu vállalat létezik, egyik a Bálint János műszövő gyára, a melybe 30.000 korona tőke van befektetve s 40 fegyencz munkáját veszi igénybe. A folyó évben készített asztalnemű, törülköző, ruha szöttes és kötények értéke a 24 ezer koronát meghaladta s jó elhelyezést talált piaczkunkon.

A másik vállalat a *Munkácsi Zsigmond harisnyaszövő gyára*, a mely jó üzletmenetről adott jelentést. Az üzletbe 40 ezer korona van befektetve s 120 fegyenczet alkalmazott. Az előállított áruk

értéke az 50 ezer koronát is meghaladta s különösen versenyképes áránál fogva nem csak a hazai, de a bécsi piacon is kelendősegre talált.

Kevés számú *takácsaink* és *kötélverőink* szánamegelyzetén a mult év sem javított, a gyárakkal képtelenség versenyezniök. A *kötélverők* még segíthetnének magukon, ha követnék a beszterczei pályatársaik által nyújtott jó példát és szövetkezetbe tömörülnének. De erre a nógatás daczára, kevés hajlandóság mutatkozik. A beszterczeiek sikeresen dolgoznak a bukovinaí piacokra is.

Csizmadiá kisiparosaink az idén is részt vettek a honvédség és közös hadsereg bakancsszállításában és pedig a honvédség részére 850 párt, a közös hadsereg részére 748 párt, összesen 1600 párt készítvén. A mennyiség tekintélyesnek látszik ugyan, de kerületünk lábbeli iparosainak számához képest, a mely 1300 —1500 közt áll, mégis elenyésző csekély s az a megjegyzésre méltó, hogy az egész mennyiséget mindig ugyanaz a 8 —10 mester végezte. Ezen körülmény abban leli magyarázatát, hogy iparosaink közül a kellő szaktudással és főleg vállalkozási kedvvel csak kevesen rendelkeznek s ez okból a nekik évenként jutott mennyiség oly csekély, hogy azt a vállalkozók kényelmesen elvégezhetik s nem szükséges újabb elemeket bevonni. Másik oka a *közös műhely* hiánya is, így a szállításra vállalkozó iparos kényszerítve lévén saját műhelyében végeztetni a munkát, más műhelynek nem adhat foglalkozást, mert a felügyeletet nem gyakorolhatja, pedig az átvételezés minden kockázatát a vállalkozó hordozza.

Ruházati
ipar.

↳ Ez akadályok és hátrányok megszüntetése érdekében kamaránk régóta buzgólkodik szövetkezetek létesítése körül s most már talán nem siker nélkül, miután az utóbbi szállítás átvétele körül tapasztalt elkészítési hiányok és különösen Nagyméltóságod azon ígérete, hogy lábbeli iparosaink ha rendszeres szövetkezetet alakítanak, fokozottabb mérvben volnának a szállításban részesíthetők, csizmadia iparosainkban is megérellelte a közös termelő szövetkezet és közös műhely létesítésének szükségét. Így már az eszme Tordán alakot is öltött, székhelyünkön pedig most folynak a tárgyalások egy közös műhely létesítése iránt.↳

A szövetkezeti eszme újabb térhódítását látjuk ezen kívül a „*tordai csizmadia raktárszövetkezet*“ létesülésében is, mely a múlt év őszén kamaránk kiküldöttjének személyes részvéte és behatása mellett alakult. Célja a nyersanyag közös beszerzése mellett, a készárukra előleget adni s azokból raktárt is tartani; s azon üdvös intézkedést látjuk e szövetkezetnél, hogy a vásárolásoktól tagjait visszatartva, a készárukkal a szövetkezet megbízottjai mennek vásárra. Így a tagok az együttes árusítás által sok idő és még több pénz áldozattól mentesítettvé, az időt munkára, a megtakarított fölösleges kiadásokat üzletükben tarthatják s az előnyök mellett még az egészséges árkeletkezést is elérik s az egymásközi egészségtelen versenytől is menekülhetnek.

↳ Az 1899. évi jelentésünkben említett azon mozgalom, hogy czipész iparosaink Kolozsvárt *czipőgyárat* alakítanak, nem vezetett célra. A

tárgyalások még nem szakadtak meg egészen, de a sikerre kevés a kilátás. Jobb módu és forgalmu mestereink nem hajlandók önállóságukat feladni, a kisebb mesterek tőke- és egymás iránt való bizalom hiányában nagyobb szabású vállalkozásba nem bocsátkoznak és így foly a küzdelem a beözönlő kész cikkekkel. Ehez a küzdelemhez járult az utóbbi időben még a fegyencz-iparnak egy újabb neme is.

A nagyenyedi „*Királyi országos czipészzet*“ mint a hogyan ez új vállalat magát nevezi, lépett czipész kisiparunk versenyzői sorába. Az új vállalat 25 fegyencz munkást alkalmaz s nyilvánított célja a külföldi kész árukkal versenyezni s csak vizsontárusítóknak árulni. Az üzletterjedelemre bővebb adattal nem rendelkezünk, csak azt tudjuk, hogy a vállalat két utazót tart és utaztat az országban megrendelések felvételére.

A Kolozváron javaslatba hozott *czipésziskola* ügyében m. évi 4387. sz. alatt tett fölterjesztésünket bátrak vagyunk Nagyméltóságod magas figyelmébe ez alkalommal is ajánlani.

↳ *Keztyűiparunk* a fokozatos haladás útján van s mind több eredménnyel versenyeznek az osztrák gyárosokkal. Egy kolozsvári jóhírű czég *Hubay Károly* már is olyan üzleti összeköttetéssel bír, melyben az ország majdnem minden városa fel van ölelve. Ugyanazon czég a *keztyűvarrás* tanításával is foglalkozik s legutóbb kamaránk biztatására hajlandónak nyilatkozott egy *rendszeres keztyűvarró-tanfolyam* vezetésére is, ha az állam gépekkel és anyagi segítségben részeltetné s addig is, míg a

megindított tárgyalások eredményre vezetnének, megnyitotta a három óra terjedő kurzusát, melyben 14 évet meghaladó leányokat és pedig egyelőre 10-et vett fel.

A keztyüvarrásnak a nép között leendő meghonosítása által egyrészt a tisztességes szegényebb női osztálynak egy új kereseti forrás nyílik, de másrészt visszatartatnék a jelenben csak e cég által a varrásért Sziléziába küldött évi 6 — 8000 korona is. Ezen okokból kétszeresen kívánatos a cég hasznos igyekezetének sikere és az ez ügyben kért állami támogatás eléggé indokolva van. Ez ügyben külön felterjesztésünk Nagyméltóságod előtt van.

A *tordai kalaposok* a tárgyalt évben *közös termelésre szövetkeztek*. A tagok száma öt, a befektetett tőke 5000 korona. Paraszt kalapokat készítenek s üzleti eredményük kielégítő volt. A termelést közös műhelyben végzik, a mely saját telkükön van elhelyezve.

A *szabóipar* versenyképességének fokozására bátrak voltunk javaslatba hozni és itt ismételni egy időszakos *szabászati tanfolyam* rendezését székhelyünkön. M.-Vásárhelyen pár évvel ezelőtt kielégítő sikerrel tettek volt ez irányban kísérletet. A mai munkamegosztás mellett a segéd munkások csak egyoldalú kiképzésben részesülhetnek s ha önállókká lesznek, ez egyoldalúság okozza haladásuk és megélhetésük legfőbb akadályát. Ezt a hiányt pótolni van hivatva a szabászati tanfolyam, a melynek szervezése egyik részét képezi az iparfejlesztési actiónak, főképp azon iparágak-

ban, a melyek izlés és alkalmazkodás tekintetében a megrendelő igényeihez kell, hogy símúljanak, ellentétben a gyár sablonszerű készítményeivel.

↳ A Babos és Warga-féle papirlemezgyárról már Papiripar: előző évi jelentésünkben megemlékeztünk, nevezetesen, hogy jelen tulajdonosai kezében 15 éves múlttal dicsekszik. 2 év előtt áthelyezte gyártelepét a vasúti pályaudvar közelébe, a hol a Nádas folyó vizét zsilipezéssel, duzzasztóval használja fel, egészen új gyár- és raktárépületet emelt, gépeit, felszereléseit kiegészítette; ma már 1 Holländerrel, 1 vizikerékkel, 2 Collerganggal, 1 papirfejtő-, 2 simítógéppel, 1 sajtóval és 2 szivattyúval működik. Átlag 10—12 munkást és 20 napszámot foglalkoztat. Feldolgoz évenként 18 kocsi papirhulladékot, kész gyártmányai 14 kocsit tesznek ki. A gyári vállalatba kb. 100 ezer korona érték van befektetve. E vállalat erdélyszerte egyedül működik s igen jó értékesítési helye a különben elkallódó papirhulladékoknak. Lemezeit a könyvkötők, nyomdák és más üzletek előszere-ttel veszik és jóságáért az erdélyi részeken túl terjedve, a Budapesten innen fekvő városok is állandóan rendelik. A díszkönyvkötészethez azonban nem alkalmasak a lemezek, mert hengerelése és szárítása nem teljesen egyenletes, az osztrák gyártmányokkal ezért nem bírja ki a versenyt. Teljes versenyképessége érdekében e gyár is kérelmezett államsegélyért, nevezetesen egy gőzkazán-nal összekötött henger adományozásáért, a melyek segítségével a lemezek mindkét oldalon egyenle-

tesen hengerelve és rövid időn teljesen kiszárítva lennének termelhetőek s ezzel képesek lennének a versenyt az osztrák gyárakkal felvenni. Ez államszegély valóban egy már létező életképes ipari vállalatnak továbbfejlesztését biztosítaná. >

A papir-gyáripár másik képviselője a *Haltrich* C. G. borgó-prundi papirgyára. Ezen vállalat berendezésének avúltsága és kellő vezetés híján nem volt képes azelőtti színvonalán megmaradni. A telep nagyobb befektetéssel új berendezést igényelne. Érdemesnek tartjuk megjegyezni, hogy a gyár helyzete minden tekintetben kedvező egy modern papirgyár prosperálására. Nagy értéket képviselő bővizü vízcsatornája olcsó hajtóerőt szolgáltat a hollanderek számára. A közeli hegyekből csővezetéken jövő kristálytisztay víz minden további tisztítást egész fölöslegessé tesz. A sűrűn fekvő népes falvak lakosságából szinte bámulatos olcsó s igen jól használható munkáserő áll tetszés szerinti számban rendelkezésre. A szamosvölgyi vasút Besztercze—borgó-besztercei részének kiépítése óta a vidék a vasúti hálózattal is közvetlen összeköttetést nyert. Mindezek alapján remélhető, hogy előbb-utóbb akadni fog vállalkozó, a ki a szükséges befektetéssel a gyárat újból berendezve, azt régi virágzó állapotába visszahelyezze.

A papirgyáripár harmadik és igen tekintélyes képviselője a „*Nagyenyedi* könyvnyomda és *papír-árúgyár* részvénytársaság“ telepe, mely a kő- és könyvnyomdai munkák mellett különösen gyógyszerári dobozok, papirtokok és czimkék készítésére fekteti a fősúlyt s ez utóbbi cikket kül-

országokba is jelentékeny mértékben exportálja. A vállalat ezelőtt kizárólag az ottani fegyház által szolgáltatott fegyenczmunkára támaszkodott. Készítményei különlegességénél fogva azonban káros versenyt nem támasztott s legfeljebb üzletének könyvnyomdai része ellen hangzott itt ott némi panasz. Érdekes jelenség azonban, hogy a fegyenczmunka magának a vállalatnak érdekeivel sem látszik összeegyeztethetőnek s most, hasonlóan a már említett lakatosárúgyárhoz, arra törekszik, hogy az üzemet a fegyháztól függetlenül, szabad munkások alkalmazásával folytassák. E célból már az elmúlt évben a fegyházon kívül megfelelő helyiséget építettek, melybe a cartonage-műhely nagy részét kitelepítették. Ezen műhelyükben mintegy 40 szabad női munkást foglalkoztatnak s az elért eredmény alapján a gyár fokozatos kitelepítését ez évben is folytatni szándékoznak. Olyan jelenség ez, melyet ipari érdekeink szempontjából csak örömmel üdvözölhetünk.

Az élelmezési és élvezeti iparok csoportjába tartozó iparágak fejlődése tekintetében megjegyzésre méltót alig találunk s a nagyobb vállalatok számában növekedés nem volt. Mindazonáltal több kísérlettel találkozunk, a mely hivatva van ez iparcsoportot helyi jelentőségéből kiemelni és távolabbi piacok elfoglalására képesíteni. Így például az erdélyi gazdasági egyesület a tárgyalt évben megkísérelte kamarakerületünkben is *tejtermelőszövetkezetek* létesítését, de siker nélkül. Tejtermelőink csupán annyit produkálnak, a mennyit a házi és helyi szükséglet fel tud venni, feleslegünk

Élelmezési
és élvezeti
ipar

tehát nincs. Nagy tenyésztőink a szövetkezettől félnek, hogy az a tejtermékek árát le fogja nyomni, a kis és főleg a paraszt gazdák nem elég intelligensek, hogy a szövetkezésbe be vonhatók legyenek. További akadálya tejtermelésünknek, hogy gazdáink az állatokat jármazzák s a tejelésre csak másodsorban figyelnek. Ez akadályok legyőzésére az erdélyi gazdasági egyesület által pár év óta bevezetett „gazdasági felolvasások“ jótékonyan hatnak s az eredmény kétségtelen, csak hogy a modernebb tejgazdaság egész rendszerváltoztatást igényel; a mi népünk pedig csak lassan vezethető.

A *baromfi tenyésztésre* és kapcsolatosan a *tojás-kereskedés* emelésével a kis gazdákra is kedvező körülményeket teremtett volna az Erdélyi Gazdasági Egylet által a f. évben szándékolt „*Tojástermelő szövetkezetek*“ létesítése, a mi fájdalom a gazdaközönség csekély érdeklődésén és az alakítók közt felmerült differenciák miatt nem valósulhatott meg.

Mészárosaink részéről több panaszt vettünk, a melyben a fogyasztási szövetkezetek, de főképp a katonaság hússzükségletének házi kezelés útján való fedezése s az ebből származó egyenetlen verseny ellen szólalnak fel. E panaszokat kötelességünknek tartottuk Nagyméltóságod elé terjeszteni.

Hentes iparunk is dicséretes haladást és törekvést mutat a legkényesebb izlések kielégítésére is. De tekintve, hogy ez iparág széles alapon való felvirágozására — a kiterjedt sertés tenyésztésben és hizlalásban — a megkívántató létfeltétel bősége-

sen meg van, sokkal nagyobb intenzivitas kitejtésére volnának iparosaink képesek, ha megfelelő tőkével bírnának s ha gazdáink a hússertések tenyésztését is bevezetnék.

A kolozsvári *vágóhidon* a múlt évben 5184 drb. nagy marhát, 10996 drb. borjút, 20956 drb. juhot és kecskét, valamint 14945 drb. sertést vág-
tak le. A vágóhiddal kapcsolatos *műjégyár* ápril—
szeptember hónapokban 37000 hasáb műjeget
produkált, mely a helyi piacon lón 7400 korona
értékben értékesítve.

A *szeszgyártást* érintőleg újabb időben a tör- Szesz ipar.
vények egész sorozata látott napvilágot. A szesz-
ipar, kivált nagyipari részében, jobban virágzik
ma, mint valaha. Eredménye ez a tennemlített
törvényhozási alkotásoknak, amelyek a kisebb
adótételű szesz (contingens) termelését összhang-
zásba hozták a fogyasztással. Köszönhető e fel-
lendülés főképp azon intézkedésnek, hogy az or-
szágosan megállapított évi szesztermelési jog
leszállított azon mennyiségre, a melyet a bel-
fogyasztás, rendes viszonyok mellett, tényleg
kimeríteni képes.

A szeszgyártás ez által mig egyrészt szűkebb
korlátok közé szorítottatott, másrészt iparvállalati
minőségében biztos alapot nyert, a menyinyiben
az árú forgalomba vitele ma már korántsem igényli
azt az erőfeszítést és nem támaszthatja azt az
egészségtelen versenyt, a miről a szeszipar kró-
nikája a lefolyt időszakokban olyan elszomorító
tapasztalásokat jegyzett fel.

Hozzájárul a conjunktura előnyös felhasználá-

sához az *italmérési ügynek* tapintatos és helyes elrendezése, mert az italmérés a maga egészében az a csatorna, a melyen keresztül a szeszüzlet folyama lebonyolítható és hiába volnának a legideálisabb szeszgyártási és kereskedési törvények, ha a kereskedésszerű forgalom és a közvetlen fogyasztás közötti kapcsolatot képező ezen intézmény eltévesztve állíthatnák be.

Általában dicsérettel kell megemlékeznünk a pénzügyi kormány buzgó törekvéséről, a melylyel hazánk eme kiválóan adóképes és közgazdaságilag nagyfontosságú iparágát felkarolni és támogatni iparkodik.

A múlt idényben hozott szeszcontingensnovelláról azonban sajnosan kell megjegyeznünk, hogy egy nagyon hibás rendelkezést tartalmaz: *a gazdasági szeszgyárak contingens-egyesítésének tilalmát*. Kamaránk annak idején elsőnek ragadta kezébe e felfogás ellen a zászlót és vitte azt harcába az erdélyrészi szeszgyártás érdekében. „*Erdélyrészi szeszgyártást*“ mondunk, mert itt nem egy érdekcsoport volt szóban, hanem egy egész ország-rész mélyreható, fontos érdeke forgott kockán.

Az erdélyi részekben a kis, tehát nagyobb részt mezőgazdasági szeszgyárak képezik törzsét az egész gyáriparnak. Kamaránk azt óhajtotta, hogy ezen gyárak contingensének egyesítése a törvényben biztosítottassék, illetve, hogy a közelmúltban hozott contingens-törvény ezen rendelkezése a novellába felvétessék és továbbra is érvényben maradjon.

Sajnos, hogy minden buzgólkodásunk hiában

volt, pedig az általunk javasolt módozat az államtól semmi anyagi áldozatot sem kívánt, egyedül az volt a célja, hogy a kis üzemű gyárak a törvényes maximum korlátain belül egymásközi egyesítésekkel *önerejük*ből segíthessenek magukon, mert a mai erősen leszállított (720—960 Hliter évi termelés) főzési rendszer mellett a föld javítását s így az őstermelés segélyezését részben elérjük ugyan, de *a kis üzemmel járó nagy gyártási regie* még a mostani fényes conjunktura mellett is kizárja, hogy a szeszgyártás keretében iparszerű jövedelem is produkáltassék. Visszaszám is a dolog nagyon. A szeszadótörvény a gazd. gyár termelését 1680 Hl.-ben állapítja meg. A szeszcontingensről szóló törzstörvény ellenben minden rendelkezésével és intézkedésével odatörekszik, hogy a gazd. gyárak ezt az évi menynyiséget ne bírassák, sem meg ne szerezhessék

(Hálátlanok lennénk és nagy mulasztást követnénk el, ha e helyen meg nem emlékeznénk egy olyan intézkedésről, a mely kézzelfogható bizonyítéka annak, hogy a pénzügyi kormányzat minő éber érdekeltséggel viseltetik még a lokálnak látszó gyárak közgazdasági jelentősége iránt is. A *Sigmond-testvérek-féle* kolozsvári *szeszgyár* ügyének elintézésére kell rámutatnunk, a melyet a kincstár megvásárolt kizárólag azon célból, hogy ez az óriási gyártelep a városnak, vidéknek és általában az erdélyi részeknek továbbra is fenntartassék. Ezzel biztosított az itteni közgazdaságnak évenként mintegy 30—35 millió forgalmat, a gabonavásárt éénkítette, a munkás-

kérdésen lendített, a szeszüzletet fenntartotta, sőt a gyárnak szabad raktári jelleget adván, gyarapította; szóval ez országrész gazdasági posíciójának ezen hatalmas oszlopát kidőlni nem engedte. Ez intézkedésben, tudomásunk szerint, Nagyméltóságodnak, Kolozsvár országgyűlési képviselőjének is kiváló része volt, ez azonban semmit sem von le abból az érdemből, a mely a pénzügyminister urat ez álláspont elfoglalására birta és a melylyel a várost és vidékét mély hálára kötelezték, valamint nagy elismerés illeti meg *Stuckheil Gyula* pénzügyigazgató urat is, a ki már kezdetben felismerte, hogy a gyár e válságos helyzetből csak ily bátor állami közbelépéssel menthető ki és azt olyan szerencsésen keresztül is vitte, hogy a kincstár a befektetett tőkének 6%-os kamatjáról biztosítva lesz.

Kamarakerületünkben a tárgyalt évben volt 34 mezőgazdasági és 4 ipari szeszgyár 51563 hl. fok contingenssel, a melyből mezőgazdaságiakra jutott 34567, ellenben az ipari gyárakra 16996, tehát alig fele az összesnek.

A szesznek *technikai czélokra* való felhasználása mind nagyobb tért hódít. A szeszvilágítás kérdése immár megoldottnak tekinthető (szesz-Auerek). Beválnak ma már jól a szeszmotorok, szeszautomobilok, legújabban a szeszlokomotivok is. Szép eredménynyel kecsegtetnek a szeszfűtés bevezetésére tett kísérletek is. Legújabban szeszlocomobilokat is gyártanak s Szászországban ezeket szántási kísérletekre is alkalmazták és jobbnak bizonyultak a gőzlocomobilnál Mindez kiváló

figyelmet érdemel egy közegészségügyi, mint gazdasági szempontból, mert ha e kísérletek beválnak, mérhetlen haszon várható a szesz általános felkarolásából. A petroleum, benzin stb. miknek fejében rohamosan növekedő összegekkel adózunk a külföldnek, kiszoríthatók lennének ezen belföldi mezőgazdasági productummal; a gazdaságok intenzivebbé válnának; az állattenyésztés, nevezetesen sertés és szarvasmarha hizlalás fellendülne s húskivitelünk nagy emelkedése volna várható.

Utalhatunk a nálunk gazdagabb Németországra, mely még a hazafiságot is felhasználja a szeszipar támogatására s kiadta e jelszót, hogy a petroleum és benzin helyett minden igaz német hazafi csak borszeszt fogyasztson. Jó példával jár elől a császár is. Central University Library Cluj

Nálunk is elkelve egy kis propaganda.

A borszeszszel működő világítási készülékek, közlekedési eszközök és motorok terjesztése céljából kívánatos volna ezeket a közönségnek minél sűrűbben bemutatni, belőlük kiállításokat rendezni, azokat iparmuzeumainkban gyűjteni stb.

Malmaink üzeme az egész éven át folytonos Malomipar. volt, jó és elegendő anyag állván rendelkezésre, minek következtül a liszt minősége és hozama is jó volt. Malmaink termékeiket az erdélyi piacokon értékesítik, kivitelünk nincsen. A forgalom kielégítő s az üzleti eredmény általában jó volt, habár nehéz küzdelemre adott okot a délmagyarországi és különösen a budapesti nagy malmok versenye, mert főleg a fővárosi malmok a nyers anyag szükségletük beszerzése körül sok

kedvezményt élveznek s ez nagy előnyöket biztosít a vidéki malmokkal szemben. Örömmel fogadták tehát malmaink Nagyméltóságodnak azon kinyilatkoztatását, hogy a *búza tervebe vett viteldíj mérséklésétől* egészen eltekint s csupán a *tengerhajózási díjtételeket fogja jelentékenyen mérsékelni*. Magunk is csak hálánkat fejezhetjük ki Nagyméltóságod ezen elhatározása felett, mert remélhetőleg ezen egyforma elbánás ki fogja egyenlíteni azon különbséget, a mit az őrlési forgalom megszüntetése egész malomiparunknak okozott.

Sör ipar.

A *sörfogyasztás* a lefolyt üzleti évben a kedvező időjárás daczára sem emelkedett. Oka abban rejlik, hogy a sörgyárak még mindig a nyomasztó adóterhek és egyéb gazdasági nehézségek miatt a sör árát nem szállíthatják le. Németországban és Ausztriában a sör közszükségleti — míg nálunk csak élvezetecikk. Pedig nálunk a sör volna hivatva arra, hogy a bor drágasága miatt különösen itt Erdélyben elterjedt nagymérvű és káros pálinka fogyasztását meggátolja, illetve pótolja és lehetőleg kiszorítsa. Ezt csak úgy érhetjük el, ha a pénzügyminister úr által kilátásba helyezett adóellenegedés megvalósul s ennek megfelelően a sör olcsóbbá tétetik. A sörkereskedelem a mai viszonyok mellett valóban tengődik. A tisztességtelen verseny következménye, a mértéktelen hitelezés ma már nem annyira a gyárosok, mint a közvetítő kereskedelem körében veszedelmesen elharapódzott. Hozzájárul, hogy a kereskedő a rossz adózási rendszer miatt nemcsak a sört, hanem az adóját is hitelezni kénytelen, míg a kereskedő adóhitelt nem

élvez, sőt nemcsak az időjárás szeszélye folytán visszamaradt — vagy a vevő hanyag kezelése miatt megromlott sört visszavenni, hanem az adójával is károsodni kénytelen. Örömmel fogadták a sörgyárok Nagyméltóságod azon intézkedését, hogy a sörös palaczkok visszaszállításánál a m. á. v. on szállítási kedvezményben részesülnek. Ezzel szemben sajnos tapasztalják, hogy a magyar üveggyárak a sörös palaczkok árát 20%-kal emelték, most midőn hazánk sörkereskedői lelkesedéssel mondták hazafias kötelességüknek a hazai gyártmány pártolását. Káros, hogy a sörkereskedők körében a szervezkedés és együttes hathatós működés lehetetlen, habár átment a köztudatba, hogy reális bázisra való helyezkedés kívánatos volna. A gyárosok kérik továbbra is Nagyméltóságod hathatós támogatását tengődő sörkereskedésünk megmentésére további szállítási kedvezmény nyújtásával, valamint hálásan vették, hogy a vészjóslóan fenyegető üvegpalczkok hitelesítésére vonatkozó rendelet ujabban el lőn napolva.

◀ A *sörgyártás* terén csak azzal a kedvező jelenséggel találkozunk, hogy a róm. kath. status birtokát képező, jelenleg a Czell Frigyes és fiai haszonbérletében álló *kolozsmonostori sörgyár* az idén 60 ezer korona befektetéssel egy emeletes gyárépülettel lőn kibővítvé s termelése gőzüzemre vitetett át. Jelenleg az alkalmazottak száma 22 és a gyár termelőképesége 8.000 Hl. Az árú a kolozsvári és szomszéd piaczkon nyer elhelyezést.

A több, mint hetven év előtt keletkezett és nagy hírnévre emelkedett, a világkiállításokon is

elsőrendü kitüntetésekkel dicsekedő *Szilágyi Eleonora*-féle kolozsvári likörgyár czég az új tulajdonos kezében nagyobb befektetés mellett örvendetes fejlődésnek indult s jó üzletmenetről adott értesítést.

Szikvizgyáraink számában a szaporodás évenként fokozódik, a mi egészségügyi szempontból kívánatos és örvendetes is. Épen ez okból károsnak itéljük azon jelenséget, hogy a városok a természetes és gyártott ásványvizeket súlyos vámmal terhelik, a mi pl. székhelyünkön a *szikvizadó* behozatalában rendszeresítve is lett, a mi pedig a forgalom és fogyasztás megsibbasztására vezet. Ez ügyben Nagyméltóságod felhívására kamaránk álláspontját kifejtvén, most csak azon javaslatunkat vagyunk bátrak újlag felemlíteni, hogy ásványvíz kivitelünk emelése és kapcsolatosan üvegiparunk érdekében kívánatos volna, az ásványvíz üvegek ürtartalmára és minőségére egységes szabályokat léptetni életbe.

Az *eczetgyárak* a külföldről beözönlő koncentrált eczetsavval a versenyt ki nem állják; az eczetsav forgalmát tehát korlátozni kell és pedig oly formán, hogy azt csak zárt edényekben árúsíthassák a kereskedők, melyen feltüntetve lenne a vegyítés arányszáma, melyet élvezetre használhatósága megkíván. Ez intézkedés egészségügyi szempontból is kívánatos, de ily formán némi korlátozást szenvedne forgalmazhatósága, mely hazai eczetgyáraink életképességére jótékonyan hatna s a forgalmi távolságokban való szállításnál a koncentrált eczetsav élvezte kedvezményes

díjtételekkel szemben is, némi elégtételt nyernének a szeszt felhasználó — egészségre semmi szín alatt nem ártalmas — eczetgyáraink.

↳ A Reitter József-féle kolozsvári *gyufagyár* 240 munkást foglalkoztatott s az üzleti eredményt ki-elégítőnek jelezte. Panaszkodik azonban a kincstártól beszerzett faanyag ellen, melynek rossz-szasága a szálkatermelést oly költségessé teszi, hogy ha a segítség idejében nem jó, kénytelen lesz a szálkatermelést beszüntetni, a mi egy-felől a szálkatermelésre berendezett gépekben fekvő tőke elvesztése által a vállalkozót anyagilag tenné tönkre, de egyuttal a munkás létszám is felére redukálná. A vállalkozó és az erdőkincstár között fennálló szerződés értelmében joga van a vállalkozónak a gyalui havasokban termelt fatönkék közül kiválasztani az alkalmas anyagot, a mit mérsékelten magasabb árban vesz át, a rendes piaczi árnál. Amde a helytelen termelés folytán az erdőben több évig fekvő letarolt tönkék egészben vagy részben elrohadnak, úgy hogy a szálkatermelésnél csak az anyag $\frac{1}{5}$ része válik használhatóvá. Ez ügyben orvoslásért folyamodott a vállalkozó a földmivelésügyi miniszter úrhoz s kamaránk útján Nagyméltóságodat is közbenjárásra kérte volt. Bátrak vagyunk itt és ez alkalommal is kérni Nagyméltóságodat, hogy a kérést, a mely még nem nyert megoldást, jóakarató támogatására méltatni kegyeskedjék. A vállalkozó az erdőkincstárral kötött szerződés alapján indította meg e nagyszabású gyárt, a melybe félmillió koronát már beruházott; létfeltétele, hogy egészséges

Vegyészeti
ipar.

faanyaghoz jusson s ennek meg van mind jogsultsága, mind lehetősége, a nélkül, hogy a kincstár károsodnék, sőt a kincstárnak magának is érdekében állana a gyárban évenként 2000 köbméter állandó fogyasztót biztosítani magának. A vállalkozó 480 munkásra és 700.000 korona forgalomra rendezte be gyárát, abban a biztos számításban, hogy szerződése értelmében elegendő egészséges fát kap a kincstár gyalui erdőjéből. E számítása nem vált be és megfelelő nyersanyag hiányában most kénytelen csak 200.000 korona forgalomra és 150 munkásra korlátozni az üzemet, a mely ily csekély forgalommal sokáig fenn nem tartható. Nagyméltóságod előtt szükségtelen rámutatnunk, hogy mily nehéz a nagyobb szabású gyári vállalatok keletkezésére hatni, de az már egyenes veszteség rovására írható, ha egy már létező életképes vállalat, könnyen elhárítható akadályok miatt megsemmisülni kénytelen.

A „*kolozsvári villamos világítási és erőátviteli r. t.*,” mely jelenleg székhelyünkön a közvilágítást gázzal látja el, hajlandó lenne üzemét a villamoság termelésére vinni át és áramot ipari célra is szolgáltatni, ha a várostól kizárólagossági jogot nyerne. Miután a vállalattal szemben több hasonló célú vállalat ajánlkozása fekszik a város előtt s mert maga a város sincs még elhatározva, hogy a villamos erőt ne maga állítsa elő házilag, az ügy elintézése stagnál. Pedig a város ipari érdekei nagyon kívánatossá teszik ez ügy mielőbbi megvalósítását, hogy olcsó erő álljon rendelkezésre, de viszont ez érdekek, az elintézés körül a legnagyobb figyelmet és előrelátást igényelik.

Ebergényi és Dregán topánfalvi azotin gyára új felszerelése befejezést nyervén, üzemét a folyó évben teljes erővel folytatta. Az előállított 900 q-t meghaladó azotint jól értékesítette. A gyár 30 férfi munkásnak adott foglalkozást.

A „*Zalathnai kénkovand gyár r. t.*“ a folyó évben habár nyereséggel zárta üzemét, mégis a múlt évi nagy veszteségeit nem heverte ki és az idén osztalékot fizetni nem tudott. De a most elért eredmények kilátással kecsegtetnek, hogy miután az új vállalat a kezdet nehézségeit leküzdte, a harmadik üzletév már pozitív anyagi eredményt fog felmutathatni.

A *Scharsach Guidó* besztercsei *tintagyára* 15 munkással dolgozott s elég jó eredménnyel zárta az évet. Versenyképes áruival nagyobb teret is bírna elfoglalni, ha valamivel nagyobb tőke állana rendelkezésre. A vállalat növekedése fokozatos.

A *magyar ammoniák-szódagyár M.:Ujvárt* az üzleti évet jónak mondja s forgalma a közös vámterületen és a Balkán államokban fokozatos növekedést mutat. Alkalmazott munkásainak száma 280 volt s részükre 42 munkásházat létesített a vállalat. Termelése az 1500 kocsirakományt túlhaladta.

A *Glück Ignác* gyulafehérvári *vegyészeti gyára* üzletmenetét jónak vallja, csak tőkehiányról panaszkodik, mi okból rendelményeinek csak $\frac{1}{5}$ részét képes ellátni, habár 15 munkással dolgoztat s telepe gőzerőre van berendezve.

∟ A *Kis Sándor*-féle kolozsvári *olajgyár* a termelést a folyó évben egészen beszüntette. Épen

ez okból nagyon kívánatos lenne, ha a gyár tulajdonosa és egy budapesti vállalkozó között a gyár megvétele iránt folytatott tárgyalások eredményre vezetnének. A vállalkozó 200 ezer korona befektetéssel a repcze- és riczinusolaj gyártására óhajtaná berendezkedni és a gyár sok munkáskéznek adna foglalkozást, a mellett, hogy létezése egyúttal repczetermelésünknek létalapját továbbra is biztosítaná.

Kamarakerületünkben nagy számmal vannak kézisajtóra berendezett olajtörők és malmok, de ezek csak a népesség házi és vallásos céljaira szükséges len- és napraforgóolajat állítják elő s a nagy forgalom számára mi sem kerül piacra.

Mint üzemben levő új vállalatról számolhatunk be a *Klemm és Novák* kolozsvári *Acetylíngáz-fejlesztőkészülék-gyárról*, mely 100 ezer kor. befektetéssel indult meg, hazai termelésű vasat és rezet használ és 20—30 munkást foglalkoztat. Múlt évi termelése a 80 ezer koronát meghaladta s az ország határain belül jó elhelyezést is talált. A cég állami kedvezményekért folyamodott, melynek hírtokában még nagyobb befektetésre hajlandó.

Építő-ipar.

A székesfőváros *Építőiparának* pangása még ez évben is érezhető volt, a menyinyiben a foglalkozás híjjában levő vállalkozók és a munkásfelesleg a vidékre szorulván, a vállalkozásban nagy versenyt, a munkásbőség pedig a munkabérek hanyatlását idézte elő. A magánépítkezés későn, szinte csak a nyár elején indult meg s akkor is csak kis mértékben, úgy, hogy az állam segítő

keze nagyon ráfért vállalkozóinkra s épen jókor jött a nagy állami- és középítkezések kiadása, hogy építőiparunkat a veszélytől megmentse s keresettel lássa el.

Minthogy azonban a folyamatban levő építkezésekkel szinte már betetőzve látszik az állami és középítkezések sora, módját kellene ejteni a magánépítkezési kedv felkeltésének. Mert hogy a magán-, főleg pedig a speculatióra való építkezés stagnációt mutat, azon nem csodálkozhatunk, ha tekintetbe vesszük, hogy jelenleg a városok épületeinél a 4·3% igen magas átíratási díj és a különféle városi illetékek szedése által az állam és község a hasznot előre megdézsmálván, a tőkepénzes tőkét inkább kamatoztatja, mintsem kevés haszon és nagy kockázat mellett építkezésbe verje. S minthogy a városi illetékek — a városok fejlődése okozta nagy kiadások fedezése szempontjából — alig mérsékelhetők, csupán az állam részéről várhatni a segítséget, mely először az *átíratási díj mérséklésében*, másodsor az *új épületek adómentességének* a vidéki városokban is *20 évre való kiterjesztésében* állana.

Konstatálnunk kell e helyen azt a szomorú körülményt, hogy az építési vállalkozók a versenytárgyalásoknál oly erős, hogy ne mondjuk, számítás nélküli versenyt fejtenek ki, a mely már nem egynek bukását okozta és a mely nyomott árak mellett okvetlenül az épület minőségének kell szenvedni. Annak az óhajtásnak, hogy a középületeknél a munkákat iparágak szerint kell versenyre bocsátani, már fennebb kifejezést adtunk,

valamint az egyes iparcsoportok helyzeténél rámutattunk az építéssel összefüggő iparágaknál tapasztalt jelenségekre.

◁ A múlt évi építkezések értéke kerületünk nagyobb városai közt így oszlott meg: Kolozsvár 3,800.000, Gy. Fehérvár 550.000, Besztercze 480 ezer, Zilah 338.000, N.-Enyed 300.000, Deés 123.000, Szamos-Ujvár 120.000, D.-Szt-Márton 100.000, Sz.-Somlyó 90.000 koronával.▷

A *m.-kapusi első erdélyi nádszövőgyár* a folyó évben Radnóthon is fiókot nyitott s üzletét 18 munkás foglalkoztatásával elég kielégítőnek mondja. Termelvényeinek az erdélyi városokban van piacza s a tárgyalt évben 15 kocsirakományt 18 ezer korona értékben termelt.

Sokszorosító
ipar.

A *vidéki nyomdaipar* még mindig mostoha sorban tengődik, pedig a mi a versenyképességet illeti, örvendetesen konstatálható, hogy némelyik nyomdavállalat sikeresen tudna konkurrálni a fővárosi hasonló vállalatokkal, de a centralisatió talán egy iparágban sem éreztette romboló hatását inkább, mint a nyomdászatban. Ha tekintjük, hogy a papírárak a külföldi és magyar papirgyárak kartellje következtében 15—20%-al emelkedtek, úgyszintén a munkabérek is folytonos emelkedést mutatnak, érthetővé válik, hogy a vidéki nyomdavállalatok száma nem csak nem szaporodik, de sőt hogy a meglévők prosperálása is miért nincsen kellőleg biztosítva. A papír árak emelkedését a vidék kétszeresen érzi, mert még ehhez a rendkívül magas vasúti fuvardíjak is járulnak s így egyenlőtlené van téve a verseny a fővárosi nyom-

dákkal. A hirdetési bélyeg eltörlése még érezhetőbb hatást nem gyakorolt a nyomdaiparra. Ujabban a vidéki nyomdatulajdonosok és alkalmazottaik körében is mozgalom indult meg az iránt, hogy a nyomdászat is vétessék fel a képesítéshez kötött iparágak sorába. Ez ugyan csak visszhangja a székesfővárosi nyomdatulajdonosok által megindított mozgalomnak, a melynek éle, a mint tudjuk, leginkább a kézi-sajtókkal dolgozó papirkereskedések és zűgnyomdák ellen irányul, a melyek csekély beruházás és költség mellett a nagy költséggel berendezett és nagyszámú segédmunkással dolgozó vállalatoktól a legjövödelmezőbb, úgynevezett *accidentia* munkát halászszaak el. Ez óhajtnak már a mult évben kifejezést adtunk s az ipartörvényrevisiója alkalmával méltányos figyelemre érdemes.

A székhelyünkön működő *vámhivatal* forgalma, Vámhivatal. habár a mult évi 26%-os forgalom növekedés arányához képest csökkent is, mégis a vámforgalom és bevételek a mult évit 13%-kal haladták túl, a mennyiben a bevételek az 1899. évi 55.366 koronáról az idén 62.635 koronára emelkedtek. Behozatalunk zöme ez évben is ugyancsak Német-, Angol- és Olaszországokra, valamint Amerikára esik és a mennyiségben nagy emelkedés mutatkozik. *Kávét* Brasiliából 36.748 q-t és az angol gyarmatokból 12505 q-t, valamint ez utóbbi helyről 4670 q-t borsót is hoztunk be. Olaszországból 40.000 q. *rizst* és 6470 q. *mandulát*, *dohányt* Németországból 165.903 és Oroszországból 135.196 q-át, *rumot* Franciaországból 421 és

Indiából 267 q-t, *márványtáblákat* Németországból 10 050 q-t és ugyanonnét 10.050 q. *cementet* hoztunk be.

A nagyobb mennyiségben elvámolt áruk közül még felemlítjük a következőket:

Pamutárúk	— — — — —	1.024 q.
Lenárúk	— — — — —	205 „
Gyapjuárúk	— — — — —	3731 „
Papirárúk	— — — — —	7985 „
Üvegárúk	— — — — —	1557 „
Bőrárúk	— — — — —	2931 „
Agyagárúk	— — — — —	632 „
Fémárúk	— — — — —	30.983 „
Selyemárúk	— — — — —	484 „
Gépek és műszerek	— — — — —	13.465 „
Vegyészeti anyagok	— — — — —	11.092 „
Könyvek	— — — — —	25.122 „
Csont és csontliszt	— — — — —	17.026 „

A múlt évi jelentések során tett azon óhajtásunk, hogy a kolozsvári vámhivatal az első osztályú vámhivatalok sorába emeltessék, nem teljesült.

Gyarmatárú kereskedés. A *fűszer és gyarmatárú* kereskedés köréből a következőket emelhetjük ki:

A *czukorárúnál* a múlt évben csaknem kizárólag a botfalusi czukorgyár uralta a piacot, mert a közönség ezt, mint magyar gyártmányt pártfogásába vette. Visszatetszést szült azonban a gyártmányok csomagolásainak felirata, a melyen a nagyobb és feltűnőbb rész német, és a magyar felirat észrevétlen kicsiny és csak mint mellékes jelzés szerepel.

A botfalusi gyár különben a czukorgyárak kartelljének köszöni e kiváló állását, azonban fájdalom, azzal annyiban visszaélt, hogy a készítmény minőségére nem fordított kellő gondot, a minék az a káros következménye lett, hogy a közönség, — a mi különben évek óta nem fordult elé, — a lundenburgi és osztraui osztrák gyárak készítményét, mint sokkal finomabbat kezdte követelni, főleg a koczka-czukornál. Panaszolnak kereskedőink és a fogyasztó közönség is az ellen a régi baj ellen, hogy a czukor-árak netto sulyába belemérik a csomagoló papirt is, és hogy a súly a koczka-czukornál annyira hiányos, hogy 50 kiló helyett csak 47—48 kilót kapnak. A kartell által megszabott árak a kereskedőket megvédik ugyan az árak hullámzásától, de hátrányos az az intézkedés, hogy a gyárak 1—2 hónapnál hosszabb időre kötést nem csinálnak.

A magyar czukorka gyárakról az a panasz, Czukorka hogy nem igyekeznek finom árút állítani elé, csak közönséges árút gyártanak és ezzel a finomabb igényű közönség t nem bírják kielégíteni, ennek következtében ma is az osztrák gyáraktól kell e szükségletet fedezni. Kivételt képez *Kugler H.* (Gerbaud) Budapesten. Az ő gyártmányai kifogástalanok és a külföldi gyárakkal jó minőségben a versenyt kiállja, de hibája, hogy czukorkáinak ára kissé túl magas és közép árú és minőségű gyártmányt nem készít. Igaz, hogy ma sem tud annyit gyártani, a mi el ne fogyna, de hirnevéhez képest nagyobb tania kellene gyárát, hogy még nagyobb tért hódítva, nem csak Budapestot és néhány nagyobb várost, de az ország nagy részét elláthassa.

A fiumei és más *csokoládé gyárunk* készítményei a svajczi gyárakat még nem birták leszorítani a magyar piacszról.

Gyufa iparunk a mennyire fejlődött az EMKE gyufának forgalomba hozásával, ez az újítás a detail forgalomnál ép oly nagy bajt okozott, mert a többi magyar gyufagyár nem nézhette összetett kezekkel, az EMKE által okozott reklamot és mindenik igyekezett saját részére valami jótékonycélú címet szerezni, így keletkezett aztán a Tanítók háza, siketnémák, vakok, EKE., FMKE, DTKE. stb. gyufák és ennek következtében a detail kereskedelem óriási nehézséggel küzd, mivel minden vevő más más gyufát követel és a kereskedőnek muzeumszerűleg kell berendezkednie mindenféle gyufaneműekkel. Az bizonyos és örömmel constáltható, hogy a kölföldi gyártmányok teljesen leszorultak és Erdélyben a kölföldi gyártmány ma már, még csak a szász és oláh vidékeken tudja tartani magát, mert a czikknél nemzeti kérdést csinálnak és magyar gyártmányt nem vesznek

A *petroleum*-gyárak mai viselkedése a kartell következtében kritikán alól áll. Régen a gyárak minden nagyobb városban lerakatokat tartottak a kereskedők hozzájuthatásának könnyítésére, ma csak waggon számra adnak el és minden városban néhány kereskedő monopolizálja a helyzetet. Határ-időre a petroleumot nem adják; 30 napon belül fizetni kell, míg a kereskedő 3 és 6 hónapig kell hogy kihitelezze; a minőség legtöbb esetben silány, az árú nem eléggé tisztított, robbanékony, sok a begyulás és kellemetlenség. Az árukat nem vizs-

gálja senki, a hatóság nem törődik vele, a visszaélés óriási mérveket ölt. Az ellenőrzést országosan az államnak kellene kezébe venni.

Panaszolniak kereskedőink a *művaj* hatalmas terjedése ellen, a melyet a fennálló rendeletek ellenére minden jelzés nélkül valódi vaj gyanánt árulnak, másfelől sajnálattal tapasztalják, hogy mezőgazdáink kevés figyelmet fordítanak a tejgazdaságra és csak kevesen hoznak forgalomba piaczképes árút, pedig a közönség csak az újabb módú édestejfölből készült és $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kilós nagyságban szépen becsomagolt vaját veszi. Panaszolniak továbbá arról is, hogy a szőlőtermelők minő kevéssé használják fel a kereskedők által nyújtott közvetítést, a melynél fogva a jó *csemege szőlőből* határtalan mennyiséget képesek forgalomba hozni. Termelőinknek korán érő csemege szőlőket kellene nagy mennyiségben ültetni s attól a nem nagy gondosságot és fáradságot igénylő munkától nem riadni vissza, a mely a szőlő szabályszerű becsomagolásával jár, de a mely jobban megjutalmazza a termelőt, mintha bort termel. Ez érthető a *gyümölcskereskedésre* is.

Ásványvíz üzletünk rendkívül szépen fejlődik, forrástulajdonosaink is kezdik napról-napra jobban belátni, hogy a tisztaságra, csinra és reklamra is áldozni kell. Az erdélyi vizek, kivéve egynehány gyógyhatású külföldi vizet, az összes idegen élvezeti gyógyvizeket ma már kiszorították, a borszéki-, a gieshüblit, a korondi- a gleichenbergit, a sztojkai- a karlsbadit, a Margit a Seltersit, azonkívül azelőpataki, Baross, Mathild és más vizek mind nagy forga-

lomnak és pártolásnak örvendenek, még több utánjárással még jobb és csinosabb üvegekkel, még több reklamáldozattal azonban ez még fejleszthető volna és forrástulajdonosainknak mindent el kell követniök, hogy országunknak oly sok kincset érő vizeit még jobban értékesítsék.

Szakoktatás. *Kereskedelmi és ipari szakoktatásunk* minden irányban örvendetes fejlődésben van. A tárgyalt évről nevezetesen a következőket jelenthetjük ez iskolák köréből:

Kereskedelmi iskolák. Magyarország kereskedelmi szakoktatásának történetében fontos időpontot fog jelezni mindig az 1900-ik esztendő. A magy. kir. közoktatásügyi kormány ugyanis ez év márczius 9-ről, 13315. szám alatt, egyetértve Nagyméltóságoddal, egy nagyfontosságú rendeletet adott ki, melylyel a kereskedelmi iskolák 1895. évi szervezetének azon intézkedését, hogy a négy középiskolai osztály fölé állított három évfolyamos kereskedelmi iskolák egyformán „felső kereskedelmi iskola” czimet viselnek, szigorúan végrehajtja; de másfelől módot ad oly — legalább is két évfolyamból álló — kereskedelmi főiskolák, *kereskedelmi akadémiák* szervezésére, melynek hallgatói érettségi vizsgálatot tett ifjak lehetnek s hol megfelelő tudományos színvonalon álló előadások tartatnak a magasabb fokú kereskedelmi, forgalmi és közgazdasági ismeretekről.

E nagyfontosságú rendelet az eddiginél nagyobb méretű keretet jelöl ki az ország egy pár kiválóbb szakiskolája s ezek közt bizonyára a kiválóan sikeres multra támaszkodó kolozsvári

felső kereskedelmi iskolának is jövő fejlődésére. Azért örömmel üdvözöljük e rendeletet, mert abban ismét megadva látjuk a szabad fejlődés azon lehetőségét, melynek szülötte a magyar kereskedelmi szakoktatás s mely szülője lesz a jövőben is az erők nemes versenyéből fakadó haladásnak.

De örömmel üdvözöljük e jelentős reformot bevezető rendeletet azért is, mert azt úgy tekintjük, mint a haladó kor szózatát, mint a közélet követelésének visszhangját. A kereskedelmi tevékenység mai fejlettségében és sokoldalúságával szemben éreznünk kell, hogy kereskedelmi szakoktatásunk jelenlegi alakjában nem nyújthat már olyan képzést, mely a közgazdaság magasabb állami érdekeit kielégíteni bírná. Azok részére, kik kiválóbb szellemi tehetségeik vagy kedvező anyagi viszonyaik révén szélesebb körű szereplésre aspirálnak a kereskedelem terén, magasabb hatáskört s mélyebben járó szakképzettséget kell biztosítanunk, mint a minőt a jelenlegi felső kereskedelmi iskolák nyújthatnak. Attól nem kell tartanunk, hogy a kereskedelmi főiskola nem kap nálunk hallgatót; 1 – 2 ilyen kereskedelmi akadémiának, még a kezdet nehézségei mellett is, meg lesz a kellő látogatottsága. E feltevésünket azon tapasztalati igazságra helyezzük, hogy minden iskolafajnak alapja az élet szükséglete. Ezt az alapot pedig elhozta már az idők szelleme, mely kényszerítőleg int a közgazdasági ismeretek általánosítására s szélesebb körű mivélésére, mi viszont természetes folyománya azon nagy arányú erőfeszítésnek, melyet korunkban a mivelt népek

az életharczában kifejtenek. A nemzetek vagyonosodása soha sem volt a létkérdés olyan elengedhetetlen következménye, mint napjainkban. S midőn a legelőhaladottabb nemzetek is szorgos gondossággal kutatják és fejlesztik a közgazdasági izmosodás tényezőit, sokszorosan kötelességünk nekünk minden olyan eszközt felhasználni, melylyel Magyarország gazdasági haladását előmozdíthatjuk.

A kolozsvári felső kereskedelmi iskola felügyelő bizottsága ilyen szempontokból fogván fel a magyar kereskedelmi szakoktatás történetében korszakot alkotni hivatott rendeletnek fontosságát, részint a kolozsvári felső kereskedelmi iskolának a hazai kereskedelmi szakoktatás történetében kifejtett 22 éves sikerdús működésére, gazdag felszerelésére, kiváló tanári karára, fontos földrajzi fekvésére való tekintetből egyfelől, másfelől azon szerencsés és véleményünk szerint a tervezet megvalósíthatásának első feltételét képező előnyös helyzeténél fogva, hogy városunkban egy tudományegyetem van, melynek támogatása kezességül szolgál a létesítendő kereskedelmi főiskola tudományos színvonalának biztosítására: elhatározta, hogy az intézetet akadémiaiá vá fejlesztí. Az erre vonatkozó munkálatok már megtétettek, az intézet részletes szervezete az illetékes kormányokhoz benyújtatott s így ez ügy jelenlegi állásából a legalaposabb reményünk van arra, hogy az 1901—2-ik tanév megnyiltával az erdélyi részek első kereskedelmi főiskolája megkezdheti áldásos működését.

A mi a kolozsvári felső kereskedelmi iskola 1899–1900. tanévi működését illeti, erre vonatkozólag a következő főbb tájékoztató adatokat közöljük:

Az intézet állandóan egyik leglátogatottabb szakiskolája az országnak; a múlt évben 249 tanulója volt, kik hat osztályban — mindenik osztály párhuzamos — tanítottak. A szülők lakóhelye szerint a tanulók 42 törvényhatóság területéről sereglettek össze, volt köztük két romániai illetőségű is. Az intézettel kapcsolatos, modern berendezésű internátusban 90 tanuló nyert elhelyezést a szülők teljes megnyugtatóására szolgáló lelkiismeretes felügyelet mellett.

A tanári kar 31 tagból állott, az internatusi felügyelői tisztet pedig 5 rendes tanár és 3 tanárjelölt segédfelügyelő teljesítették. Az oktató és nevelő személyzet élén *Kiss Sándor* igazgató áll. Érettségi vizsgálatot a tanév végén 64 tanuló tett. Az intézet évi fentartása, nem számítva ide az internatus költségeit, 60,200 koronába került, melyből 47600 korona a személyi kiadásokra esik. Az évi tandíj 120, a benlakási díj pedig 800 korona. Az intézet fentartói: a magyar kormány, Kolozsvár sz. kir. város és a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara.

A *kolozsvári kereskedő tanoncziskolát* a kolozsvári kereskedő társulat tartja fel Kolozsvár város és kamaránk segélyével. A tanoncziskola egyik legrégibb ilyen intézete hazánknak, már 61 éves multja van. 1881. év óta a felső kereskedelmi iskola helyiségeit használja céljaira, avval egy

Kereskedő
tanoncz-
iskola

igazgató alatt áll s tanárai is ugyanazok s ez által bizonyára egyik legjobb tanoncziskolája Magyarországnak. Szervezete a 25314—1897. sz. min. rendeletnek megfelelően van megállapítva, a főfelügyeletet pedig a kereskedő társulat által kebeléből kiküldött 9 tagból álló felügyelő-bizottság gyakorolja. A tanári kar 7 tagból áll s a múlt évben beiratkozott tanulókból 40 az első, 30 a második és 19 a harmadik osztályba volt beosztva. Ez utóbbiak a tanév végén segédekké szabadítottak fel. A tanítás köznapokon d. u. 6—8, vasárnapokon d. e. 9—12-óráig tartott. Az iskola évi fenn tartásának költsége 3500 korona

Női kereskedelmi tanfolyam. *A női kereskedelmi iskola 1899—1900-iki évfolyamát 31 növendék látogatta. Ezek közül jeles volt 10, jó 10 és elégséges 10. Sajnos, hogy a tanfolyamot végzett növendékekből alig egy-kettő talál irodai alkalmazásra. E jelekből ítélve, túltel-meléssel állunk szemközt és pedig országszerte, a mely okból a közoktatási miniszter úr e tanfolyamokat csak minden második évben kívánja megtartatni. Arról is értesültünk, hogy a miniszter úr a tanfolyamot a nőipariskolával akarná összekapcsolni. Eddig a felső leányiskolában volt elhelyezve és itt elég jó helyen is volt. Kár lenne megbolygatni, főleg most, a mikor a felső leányiskola tágas, díszes palotát kapott, míg a nőipariskola bérhelyiségekben maga is alig fér.*

Ipari szakoktatás. *A középfokú ipari szakoktatást kamaránk kerületén azon intézetek eszközölték a lefolyt 1900-ik évben is, mint tavaly. Jelesül a kolozsvári és zalahatnai állami ipari szakiskolák és a kolozsvári nőipariskola.*

Hiven tavalyi álláspontunkhoz ismétljük, hogy az ezen fokozatú iparoktatási intézeteket számbelileg belátható időre elegendőnek tartjuk, úgy hazánk általános ipari viszonyait, mint különösen kamarai kerületünk ipari érdekeit tekintve. A főhajtásunk csak az, hogy ezen iskolák belső fejlődése meg ne zavartassék, sőt lehetőleg előmozdítottassék, az iskolákkal szemben pedig az, hogy a lehetőséghez képest igyekezzenek a gyakorlati ipari élettel karöltve haladni s annak szükségleteit is kielégíteni. E tekintetben mindjárt előre bocsátjuk, hogy panaszokra okunk nincsen, sőt örömmel constatáljuk a fejlődést minden téren.

Ugy e szakiskolák eredményes működése szempontjából, mint a velük kapcsolatos iparfejlesztési akció szempontjából nem a tanulók számbeli túlsúlyára kell figyelmezní, hanem az a fődolog, hogy a kikerülő végzett tanulók, ha kevesebben vannak is, elméletileg, de különösen gyakorlatilag is jól képzett munkához szoktatott iparosok legyenek. Ezek azután a gyakorlati életben a legnehezebb viszonyok között is inkább megállják helyüket. Az állam és egyéb hozzájáruló tényezők által befektetett anyagi áldozatok így talán pénzbelileg kevésbbé látszanak gyümölcsözőknek, de az intézmények valódi célját tekintve bizvást állíthatjuk, hogy csakis az ez uton kihozott gyümölcsözés fog maradandó értékkel birni.

A kiválogatás rendszere azonban külső előfeltételektől is függ. Jól tudjuk azt, hogy ilyenmő intézetekbe nem mindig a valódi hivatás érzete szólítja be a tanulókat. Viszont pedig az is tapaszt

talati tény, hogy sok igen szegény ifjú, a ki talán hivatást érezne, meg van gátolva annyiban az ezen pályára való lépésben, a mennyiben az aránylag hosszú tanidő alatt mégis szükséges anyagi eszközöknek is alig van birtokában. Elismeréssel tudjuk, hogy az állami ipari szakiskolákon a tanítás díjmentes, sőt hogy az arra hivatott szegénysorsú tanulók legnagyobb része még némi fenntartási segélyben is részesül; de azt hisszük, hogy ha még több módot nyújthatnánk szegény és hivatott tanulóknak az intézet látogatására, mind jobban és jobban kiválóbb anyag kerülne ki az iskolákból. E tekintetben időszerűnek tartjuk kamarai kerületünk törvényhatóságainak és iparüzőbb községeinek figyelmét felhívni, hogy anyagi erejükhöz képest ilyen célokra ösztöndíj-alapítványokat tegyenek.

Viszont azonban el kell ismerni azt is, hogy az ekként képzett kiválóbb tanulóknak a gyakorlati életben meg kell adni mindama könnyítéseket, melyekre képzettségük és használhatóságuk arányában a többi iskolafajokkal szembeállítva bizonyos hátrányban vannak.

Ezek közül kétségtelenül ez idő szerint leg súlyosabban érinti a *három éves katonai szolgálat* kérdése. Tudjuk, hogy Nagyméltóságod ez irányban bizonyos tárgyalásokat már kezdeményezett s így itt e helyen újból csak magas figyelmébe ajánljuk, hogy nem jogtalan előnyök megszerzéséről van itt szó, csak oly kedvezmények kieszközléséről, melyek az ily végzett tanulókat a más intézetek elvégzése által nyerhető kedvezményekkel arányban állólag megilletnék.

Részletesen tekintve már most az egyes iskolákat, a következőkben számolhatunk be:

A *kolozsvári n. kir. állami ipari szakiskola* 1900-ik évi, (fennállása óta 14-dik), működése megvalósította minden téren a hozzáfűzött várakozásokat, úgy a rendes szakosztályok, mint az általa időlegesen rendezett szaktanfolyamok által.

A rendes szakosztályokon ez évben képzést nyert 15 faipari, 29 fémipari és 25 építőipari tanuló. A megkezdett 1900—1-iki tanévvel a múlt évi jelentésünkben már körvonalozott új rendszer szerinti tanítás — a melyben a tanulók az iskola falain belül nyerik úgy elméleti, mint gyakorlati kiképeztetésüket — betetőzését nyeri 4 évfolyammal s így az új rendszer szerinti első végző raj ezen évben lesz szárnyára bocsátva. *ary Cluj*

Az alsófokú iparos-tanonczoktatás szakirányban való fejlesztése szempontjából kiváló örömmel jegyezzük fel, hogy az ezen intézettel kapcsolatosan működő tanoncz esti szakrajztanfolyamon a tanítás szélesebb mederben folyt, a mennyiben további szakszerű csoportosítás mellett a tanonczok az 1899—900 tanévben 5, sőt a folyó tanévben már 7 osztályban nyernek oktatást. Ezáltal nemcsak a szakok szerinti elkülönítés kérdése nyert megoldást, és nemcsak nagyobb számú tanoncz részesülhetett ily irányú oktatásban, hanem a megszorodott osztályok által viszonylag egy-egy osztályra kevesebb tanuló jutván, az oktatás belterjességben is nyer.

Részletesen volt az 1899—1900-iki tanévben:

1. az építő-ipari csoportban	39
2. a faipari csoportban	42
3. a fémipari kezdők csoportjában	43
4. a „ haladók „	47
5. a díszítőipari csoportban	22

összesen 193 tanuló.

E szám a folyó tanévben még növekedett.

Időleges
tanfolyamok.

Kiváló súlyt helyezünk a kolozsvári szakiskola-
lán rendezett időleges szaktanfolyamokra, mert
ezek által látjuk legközvetlenebbül megvalósítva
Nagyméltóságod iparoktatási programjának
egyik sarokpontját, mely szerint oly iparoktatási
intézetek működhetnek legeredményesebben, me-
lyek hallgatóikat a gyakorlati életből veszik s
közvetlen a gyakorlati életnek adják vissza.

Az időleges szaktanfolyamok közül a lefolyt
évben életben volt:

I. A kazánfűtők tanfolyama, mely képesítőt adott — — —	26
II. A lokomobil és cséplőgép- kezelők tanfolyama, mely képesítőt adott	20
III. A stabil gépkezelők tan- folyama, mely képesí- tőt adott — — —	12
IV, A dinamógép kezelői tan- folyam, mely képesítőt adott — — —	26

Összesen 84 egyénnek.

Faipari
továbbképző
tanfolyam.

Az iparos-segéd oktatás terén kiváló sikerü-
nek jelezhetjük az intézet igazgatósága által életre
keltett iparos-segéd továbbképző tanfolyamokat,

melyek közül az 1899—900-ik évben az asztalos-segéd továbbképző tanfolyamon 18 segéd iratkozott be, kik közül 14-en elismerésre méltó buzgalommal kitartottak a tanfolyam végeig.

Összegezve már most az intézet összes hallgatóit, kitűnik, hogy a múlt évben a kolozsvári szakiskolán összesen *364 hallgató* nyert hosszabb vagy rövidebb időig terjedő szakképzést.

A hallgatók ily nagy száma természetesen megfelelő nagy oktató személyzetet is foglalkoztatót; az intézet személyzete állott 15 tanár, illetve igazgatóból, 6 hitoktató, 4 művezető és előmunkásból.

De e testület nem elégedett meg szigorú kötelességteljesítésével, hanem közvetlen tudomásunk van róla, hogy a külső ipari élettel a legharmonikusabb viszonyt ápolja és számos esetben elégíti ki szaktanáraival, terveivel a hozzá sűrűn forduló érdeklődőket.

Az erdélyrészi nőiparegylet által fentartott *kolozsvári államilag segélyezett nőipariskola* 1899—1900-ik tanévéről (fennállása óta 18-dik) is eredménydús működést jelenthetünk. Nőipariskola.

Kiváló eredményként jelezhetjük, hogy az intézet pénzügyi egyensúlya a legjobb úton van a teljes rendezés felé.

A tanulók összlétszáma is örvendetesen fejlődik, a mennyiben 83 tanuló volt beiratkozva, különösen fontosnak tartjuk azon körülményt, hogy a pár éven át visszaesést mutatott s annyira gyakorlati jelentőségű szabászati tanfolyam 39 tanulóval volt benépesítve. Ámbár nem különös

feladata ez intézetnek a munkamesternői pályára való kiképzés, mégis örömmel jegyezzük fel, hogy 5-en lettek a lefolyt évben erre képesítve. Tekintettel azon körülményre, hogy a munkamesternők gyakorlati működési tere ez idő szerint hazánkban még szűk korlátok közé van szorítva, megnyugvással konstatáljuk, hogy az intézet ily irányú működése teljesen a gyakorlati élet által követelt határok közt mozog.

Az elméleti és gyakorlati oktatás 4 osztályban folyt és pedig:

- I. szak. alapvető és kézi varró munkák.
- II. „ gépvarrás.
- III. „ műhímzési szak.
- IV. „ ruhaszabászat.

A növendékek által a gyakorlati oktatás közben elkészített kézimunkák összes anyag és munkaértéke 7068 koronát tesz ki, míg a kereseti osztály 680 korona értékű kézimunkát készített.

A jeles vezetés alatt álló intézet a párisi világ kiállításon is részt vett s teljes elismerést aratott

A tanév végén a vizsgákkal kapcsolatosan a rajzok és kézimunkákból kiválóan sikerült kiállítás tartatott, melyet az érdeklődők nagy száma keresett fel.

A tantestület állott 7 tanár, illetve igazgató és 2 hitoktatóból.

Örömmel látjuk ezen intézetet a legszebb fejlődés útján.

Kőfaragó
szakiskola.

A zalathnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskola működéséről, az elért eredményekről s különösen az iskolából kikerülő növendékek érvé-

nyesüléséről, csak nagyon kevés adattal rendelkezünk. Az intézet sokkal rövidebb idő óta áll fenn, (1894.) sem hogy működése ezen iparágak fellendítése körül mélyebb nyomokat hagyhatott volna maga után.

Nem lehet eléggé helyeselnünk az intézet gyakorlatias irányát, melylyel lehetőleg szigorú szakszerűleg képzett mesterek nevelésére törekszik. Ezen törekvésében azonban nagy hátránya van az iskolának a gyakorlati élettől való teljes elszigeteltsége. Sem Zalathnán, sem környékén kőfaragó-ipar nem űzetik s így az intézet nélküli a gyakorlattal való közvetlen érintkezést.

Az iskola érdemes és ügybuzgó igazgatósága és tanári kara valósággal a legsúlyosabb küzdelmet folytatja az intézet kedvezőtlen elhelyezéséből származó nehéz viszonyokkal.

Távol a forgalmi fővonalaktól, ezen félreeső kis helyiségben, nem tud az intézet kellő számú növendékre szert tenni. Helybeliekből pedig a tanulók elégséges számban annál kevésbbé kerülnek ki, mivel ezen vidéken, mint említettük, a kőfaragási iparág majdnem teljesen ismeretlen. Az intézetet végzett növendékek is kénytelenek messze földre menni, hogy alkalmaztatáshoz jussanak s elhelyezésüket az iskola elszigetelt helyzetéből csak kevésbé képes elősegíteni.

Mindezek figyelembevétele alapján mindinkább előtérbe lép azon kérdés, nem volna-e célszerű az iskola elhelyezésére alkalmasabb pontot választani, a hol működése sikerességének

feltételei könnyebben és tökéletesebben volnának biztosíthatók.

Az intézet jobb kihasználása is a mellett szól, hogy az valami nagyobb centrumban helyeztesék el. Az iskola kebelében eddig, daczára, hogy a kellő helyiségek és képzett tanerők rendelkezésre állanak, semminemű külön tanfolyamot tanoncok és segédek számára létesíteni nem sikerült; holott nagyobb városokban a szakiskolák tekintetben a leghasznosabb tevékenységet fejtik ki s az iskolánál működő szakférfiaknak egyébként is bő alkalmuk nyílik tudásukat és szakismereteiket a gyakorlati életben a szakma felvirágzása s az iparág fejlesztése körül érvényesíteni. Bátrak vagyunk felvetni a kérdést: nem lenne czélszerűbb Kolozsvárra helyezni át az iskolát is, a hol annyi jeles kőfaragó műhelye tanműhelyül szolgálhatna s az ipari szakiskolák építészeti tanfolyama pedig az elméleti oktatást nyújthatná?

Alsófokú
ipariskola

A kolozsvári *iparos-tanoncziskola* 1899 — 1900. s fennállásának 26-ik évi működéséről a következő adatokat közöljük:

Az iskolának volt ez évben két (kezdő és haladó) előkészítő, 7 első, 4 második, egy harmadik s egy a *nyomdász tanulók* részére 1896. óta fennálló szakirányú osztálya. Tanított ez osztályokban 28 óraadó tanító és 8 hitoktató. Az iskola 15 osztályába beiratkozott és járt 876 tanuló, 45-tel több, mint a megelőző évben. Az igazolatlan óramulasztások száma még mindig igen nagy, bár úgy az első-, mint a másodfokú iparhatóság kellő erélylyel intézik el az igazgatóságnak erre

vonatkozó jelentéseit. Az intézet felügyelő-bizottsága ez ügygel ez évben is behatóan foglalkozván, elhatározta, hogy az eddig 26 éven át használatban volt félhónapos értesítő könyv mellőzésével, az 1900—1901. iskolai év kezdetével a mulasztások hatékonyabb ellenőrzéseért a naponkint történő ellenőrzést veszi használatba. Hálás elismeréssel említjük meg, hogy a városi tanács a felügyelő-bizottság megkeresésére, a költségvetés keretén kívül, készséggel készítette el az új ellenőrző könyveket és bélyegzőket. (Az ellenőrzésnek ez új módja bevált s jelentősen fogja apasztani az igazolatlan óra-mulasztások számát.)

A rajz-oktatás 11 osztályban folyt. A szakrajz-oktatásról 5 csoportban (fa-, fém-, építő- és diszítő-ipari csoport) 192 tanuló részére az állami ipari szakiskola gondoskodott. Sikerült kísérlete volt az intézetnek a *festő tanulók rajz-oktatása* kiknek tanítását Balogh Gergely címfestőa tanév II-ik felében egészen díjtalanul vezette a vasárnap délelőtti szabadkézi rajz-órákon. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság előterjesztésére a városi tanács e rajz-osztályt állandósította.

Az iskola rajz-oktatásának jövőjére nagyfontosságú volt az a *rajztanítói tanfolyam*, mely Mártonffy Márton, min. oszt.-tanácsos, iparoktatási főigazgató kezdeményezésére, a közokt. kormány, a város, kamaránk és a helyi ipartestület támogatásával létesült. A tanfolyam 1900. jan. 3-án 17 tanítóval, Széchy Ákos dr., iparos tanoncz-iskolai igazgató vezetése és két szaktanár (Graf Jakab és Magyar Endre) előadása mellett — 6 hónapon

Rajztanítók tanfolyama.

át — július 4-ig tartott. A tanfolyamot végig hallgatta 12 tanító, kik mindnyájan sikerrel tették le az ipariskolákban a mértani és szabadkézi rajz oktatására képesítő vizsgálatot. Az iskola e tanfolyammal abba a kedvező helyzetbe jutott, hogy a rajztanításra ezután mind képesített tanerőket alkalmazhat s így az intézet ez irányú tanítása intensivebbé fog válni.

Tanoncz-
munka-kiál-
lítás.

Az év-végi vizsgálattal kapcsolatosan, az ipartestület rendezésében megtartott 12-ik tanoncz-munkakiállításon részt vett 143 tanuló, kik közül 130 részesült kitüntetésben; a közvizsgálaton 255 tanuló nyert jutalmat.

Az intézetet (1900 ban 14084 koronát tevő költségvetéssel) Kolozsvár városa tartja fenn; törekvéseiben támogatói kamaránk s az ipartestület.

Feladatát a felügyelő-bizottság (élén Kiss Sándor, felső keresk. iskolai igazgatóval), az igazgatóság és tanítóttestület lelkes fáradozásával évről-évre mind több sikerrel oldja meg s emeli azt a jó nevet, melyet a már letelt negyedszázad alatt az iskolának kivívott.

A kerületünk többi pontjain létezett 14 tanoncziskola viszonyaiban a mult év óta nevezetesebb változás nem fordult elé. A *Beszterczén* felállított magyar nyelvű tanoncziskolának már a második osztálya is megnyilván, a német nyelvű tanoncziskola növendékeinek létszáma 182-ről 166-ra szállt le.

A munkakiállítás csaknem minden ipariskolánál megtartatott.

Hitelügy.
 Az *osztrák-magyar bank* kolozsvári fiókin-té-
 tének forgalma az előző évhez képest némi csök-
 kenést, míg 1898-hoz képest emelkedést mutat.
 A műveletek összege a múlt évben tett 20 millió,
 1899-ben 21 millió, 1898-ban 19 millió koronát.
 Ezzel a forgalommal a vidéki fiókin-tézet 29 ma-
 gyarországi társa közt a 6-ik helyen áll. Tekin-
 télyes magasságot ért el a giróforgalom, a mely
 64 millió korona bevételt és ugyanannyi kiadást
 mutat fel. E forgalomra nézve a vidéki társhiókok
 közül csak 4 intézet előzte meg a kolozsvárit. A
 kereskedelmi forgalom tekintélyes állapotát és
 széles terjedelmét tanúsítja, hogy a giró-forgalom-
 ból 35 millió korona más bankpiaczról eredett,
 míg az innen más bankpiacokra átutalt összeg
 14 millió koronát tesz.

Az *osztrák-magyar bank* intézkedései közül
 elismeréssel veszünk tudomást arról, hogy a *20*
koronás bankjegyeket kezdte forgalomba hozni és ab-
 ból az év végeig 89 millió koronát bocsátott ki,
 azonban ennek még kevés mértékben látjuk hasz-
 nát, mert a 10 frtos bankjegyek még mindig túl-
 nyomó mennyiségben forognak.

A vámfizetések könnyítésére czélzó *arany-*
utalványok a helybeli piacon még kevés aktuali-
 tással birnak, miután hozzánk az áruknak nagy
 része már vámolva jó.

Legmelegebben üdvözljük az újabb intézke-
 dések közt az *el nem fogadott intézvények leszámíto-*
lására vonatkozó engedélyt. Ha ez intézkedés kellő
 liberalitással lesz alkalmazva, az üzletvilág szá-
 mára a hitelnek egy tekintélyes új forrása nyílik
 meg, de a bank is jó hasznát fogja látni.

Meg kell még említenünk, hogy a mezőgazdasági érdekek képviselői egy régi óhajtása teljesült az utóbbi években, t. i. az o. m. bankfiókok váltóbíráói közt a megüresedő helyekre lassanként földbirtokosok is neveztetnek ki, a kik a földbirtokosok jogos igényeinek érvényesülésére befolyhatnak.

A bankigazgatóság jelentéséből látjuk, hogy fiókintézetei számára *palotát építeni* elhatározta. Kivánatos lenne, ha ez egészen indokolt jó szándékát Kolozsvárt mielőbb megvalósítaná.

↳ A mi az általános *hitelviszonyokat* és nevezetesen a kerületi *pénzintézetek* szereplését illeti, a nagyobb intézetek jelentéseiből a következőket emeljük ki: A megelőző évben uralkodó magas kamatláb a lefolyt év elején még mindig fentartotta magát, a mi külpolitikai és közgazdasági viszonyokban lete érthető magyarázatát. Jóllehet az év derekán enyhült a pénz-drágaság s már a pénz hiánya egyáltalán nem volt érezhető a piacon, a mi leginkább a pénzintézetek helyes pénzelhelyezésének, tőkék mobilizálhatóságának, de legfőként ama teljes fokú bizalomnak volt eredménye, a melylyel úgy a helyi közönség, mint a budapesti pénzpiacz is viselkedik pénzintézeteinkkel szemben; — mégis elmondhatjuk, hogy a pénzpiacson különösebb élénkséget nem észlelhettünk. Minden nagyobb vállalkozás hiányában általában igen lanyha üzleti eredményről számolhatunk be. A meglevő betéteket nem igen mondották fel, de viszont tekintélyes újabb tőkék sem kerültek elhelyezésre. A pénzintézetek általában igyekeznek állandóan meglevő befektetéseiket mind inkább

biztosabb, reálisabb alapra fektetni, tőkéiket mobilis elhelyezés által könnyen hozzáférhetővé tenni, mintsem új acquisitiók által erejükön túl terjeszkedni, a mi csakis dicséretére válik az intézetek vezetőségének legkivált akkor, mikor a pénzüintézetek rohamos szaporodása következtében a konkurentia mindinkább kiélesedik s a meglevő üzletek és betétek mind jobban megoszolnak. >

Az értékpapir forgalom mutatja a legcsekélyebb eredményeket, míg a jelzálogos és váltókölcsön üzlet folytonos emelkedésben van.

Általában elmondhatjuk, hogy a pénzüintézetek a legmesszebb menő előzékenységgel fogják te a helyi és vidéki gazda, iparos és kereskedő község érdekeit s igyekeznek azokat józan, helyes irányban támogatni.

Jelentésünk zárásakor még nem rendelkezvén kerületünk összes pénzüintézeteinek zárszámadásával, kénytelenek vagyunk csak a *helybeli 9 nagyobb intézet* üzleti eredményére szorítkozni és pedig összehasonlítás okáért ugyanazon intézetek adataival, a melyeket előző jelentésünkben feltüntettünk. Ezekösszehasonlításából látjuk, hogy ez intézetek törzsvagyona 4,899.904 koronáról 5,071.438 koronára emelkedett, tehát 171.534 koronával gyarapodott; a betéti állomány pedig 440.378 koronával emelkedett.

A helyi nagyobb pénzüintézetek tőke és betét állományának kimutatását és emelkedését a következő táblázat mutatja.

	Részvénytőke, törzsbetét és tartalékalap Korona	Pénztárjegyek és takarékbetét tőkésített kama- tokkal Korona
Kolozsvári Takarékpénzt. és Hitelbank	1408742	8683190
Erdélyi Bank és Takarékpénztár	1061000	4946737
Kereskedelmi Bank	630651	2143868
Erdélyrészi Jelzáloghitelbank	970920	90320
Mezőgazdasági bank	250000	1877672
Kolozsvármegyei takarékpénztár . . .	159310	1654070
Kolozsvári Iparosok Hitelszövetkezete .	126561	1763958
Kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezete	161037	503124
Kolozsvári „Economic” Hitelintézet .	303217	947380
Összesen . .	5071438	22610320
1899. évben volt . .	4899904	22179942
1900-ban emelkedés	171534	440378

Kamaránk területén 1900. év végén az *Országos Központi Hitelszövetkezet* kötelékében álló szövetkezeteink száma 110 volt, az ország összes ilyenmü szövetkezeteinek 8·76%-a, atagok száma 21.241, az országos összesítés 9 11%-a, az üzletrészek száma 36.180, vagyis 10·6%-a az összes jegyzéseknek, a jegyzett üzletrészek értéke 1,882.244 korona volt vagyis az összes 10·6%-a.

Mély hálával emlékezünk meg arról, hogy Nagyméltóságod gondosságából az *erzsébetvárosi* és

a nagyenyed—tövisi ipari szövetkezetek egyenként 5—5 ezer, a kolozsvári ipartestületi hitelszövetkezet 15 ezer korona államsegélyben részesültek, a tordai ipari és gazdasági hitelszövetkezet pedig 10 ezer koronát kapott az ipari érdekek előmozdítása érdekében.

Pénzintézeteink száma a tárgyalt évben 15-tel szaporodott, melyek közül három részvénytársasági, tizenkettő szövetkezeti alapon keletkezett. A szövetkezetek közül három önállóan, kilencz a 1898. XX. t.-cz. hatása alatt, mint az országos Központi Hitelszövetkezet tagja létesült: nevezetesen Alsó Kápolnán, Diósadon, Kajántón, Szakácsiban, Tekében, Tordán egy-egy, Kolozsvárt pedig három.

Kamarakerületünkben 1900. év végén 226. *pénzintézet* működött és pedig 59 részvénytársasági, 167 szövetkezeti alapon. A szövetkezetek közül 39 önállóan, 128 pedig mint az országos Központi Hitelszövetkezet tagja létezik.

Kerületünkben a *clearing forgalomban* résztvevő számlatulajdonosok száma az előző évben csak 5-tel szaporodott. Elég lassu fejlődés ahoz képest, mennyinyi előnyt nyujt az intézmény, s eléggé sajnálatos, hogy még az olyan városokban, mint Besztercze, Déés, Sz. Somlyó, Zilah csak egy-egy számlatulajdonossal találkozunk, sőt a mint látjuk az élénk forgalmu Brassó is csak 23, M.-Vásárhely csak 5 számlatulajdonost mutat fel; mig Kolozsvárt már 31 és egész kamara kerületünk 15 községében 63 van.

A *posta-takarékpénztár* intézménye kerületünkben is habár lassu, de folytonos fejlődésben van.

Hivatalos adatok szerint 1898-ban a befizetések összege 731.158 koronát, 1899-ben pedig 871.226 koronát tett; ellenben kifizetett az első évben 666.512 koronát, az utóbbiban 725.780 koronát. Meglepően nagy volt a chequeforgalom, a melyre befizettek 1898-ban 22 millió koronát, 1899-ben pedig 24 milliót, 5 6 millió, illetőleg 5.3 millió visszafizetéssel szemben.

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok panasznak, hogy *megadóztatásuk* körül az illetékes hatóságok helytelenül járnak el, a midőn a vállalatok által készített s a közgyűléstől és törvényszéktől helyesnek ismert mérleget a kiróvás alapjául nem fogadják el, hanem a kiadásokat újabb bírálat alá veszik, s mintegy új mérleget állítanak fel, a mely a tiszta nyeresémenyt aránytalanul és alaptalanul fokozza. A 10% jövedelmi adót egyedül a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok fizetik teljesen. mertsem bevételeikből, sem kiadásaikból semmit sem titkolhatnak el, méltányos dolog lenne tehát, hogy alaptalan kifogással még nagyobb terhet ne viseljenek, mint a mennyit mérlegük szerint fizetniök kell.

Zálogházak

Nagyméltóságodnak mindenre kiterjedő figyelmét nem kerülte el a *zálogházak* ügye sem s főleg az a körülmény, hogy a meglevő magánzálogházak kamatlába aránytalanul magas, vagyis hogy a tulajdonosok a humanusnak nevezhető intézménnyel össze nem egyeztethető magas kamatokat szednek. A törvényhatóságok e vállalatok revisójánál gyakran fordulnak kamaránkhoz a kamatláb megállításának érdekében és ez alkalommal

módunkban volt meggyőződni a felől, hogy a magánzálogházak kamatlába azért magas, mert a tőke kamatja, a vezető személyzet fizetése, a helyiség bére s az illetékek, adók magassága a különben sem nagy forgalmu magánvállalatoknak lehetetlenné teszi a megengedett 15—24%-os kamatlábnál kisebbet alkalmazni. Ez az oka, hogy a takarékpénztárok, hitelintézetek, sőt magánvállalatok is inkább lemondanak a zálogkölcönüzletekről, semhogy a kamatlábra nézve további engedményt tegyenek. A visszás helyzeten tehát a kamatláb imperatív diktálásával segíteni nem lehet, sőt még rosszabbra változik, ha a vállalat liquidálásra kényszerítették, mert akkor az ilyen kölcsönökre rászorult szegény néposztály újból a zálogházak kúzsákmányává lesz, a mitől a magánzálogházak mégis megvédelmezik. Véleményünk szerint, a melynek már több ízben adtunk kifejezést, a dolgon úgy lehet segíteni, ha a magánzálogházak kényszerítése helyett a községek utasíttatnak s buzdíttatnak reá, hogy állítsanak hatósági zálogházakat és az ilyeneket részesítse az állam adó- és bélyegmentességben. A tisztajövedelem ezzel szemben fordíttassék a szegények segélyezésére, ápolására. Kevés város és község van, mely nyugdíjalappal ne bírna; biztosabb elhelyezést a zálogkölcönüzletnél találni nem lehetne. A községi zálogházak mellett a magánzálogházak a versenyt sokáig ki nem állhatnák vagy csak erősen mérsékelt díjak mellett. A zálogházak külföldi története igazolja, hogy ott is a községek kezdeményezték s tartják fenn ma is.

Biztosítás.

A *biztosítási ügy* reformjáról szóló törvényjavaslatról már tüzetes jelentést tettünk se helyen bátrak vagyunk csak megismételni azon alázatos véleményünket, hogy ez ügynek nem a közigazgatási, de az a része sürgetőbb, a mely a biztosító és biztosított felek jogviszonyát szabályozza, vagy legalább is egyformán sürgető tehát együttesen volna módosítandó.

Nevezetes figyelmet érdemelne a tüzkároknál előforduló az a megdöbbentő eredmény, hogy a magyar birodalomban előforduló évi 17,000 körül álló tüzkároknak egyharmada gyújtogatásból származik; valamint nagy megfontolást igényelhet az a szomorú tény, hogy a hivatalos statistika szerint hazánkban egyedül a tűz évenként 25—35 millió korona (nemzeti) vagyont semmisít meg. Az első bajon a közigazgatósági hatóságok erélyesebb ellenőrzése s a tettesek kipuhatólása segíthetne, most a gyújtogatási esetek alig egyötödéről bizonyítható be a szándékosság; a tüzkárok enyhítésére pedig minden lehető módon hatni kellene a biztosítás terjesztésével, miután most a tüzkároknak csak alig fele térül meg, a másik fele biztosítatlan.

Vasúti for-
galom.

Kerületünk *vasútvonalai* hosszában és forgalmában a múlt évhez képest 1900-ban lényeges változás nem történt. Új vonal csak egy nyílt meg és ez is az előző év december 29-én. E vonal 26 kilométer hosszú és a bihari h. é. vasútak margitta—szilágy-somlyói vonalát képezi, Felső-Ábrány, Szoldobágy, Bályok, Széplak, Ipp-Zoványfürdő, Szilágy-Nagyfalu és Szilágy-Somlyó álló-

másokkal és Márkaszék és Széltálló személyforgalomra szolgáló megálló helyekkel.

A kamara kerületét érdeklő lényegesebb vasúti berendezések a következők voltak:

1.) A kolozsvári műhely kibővítése az elmúlt évben teljesen befejeztetett, a mi által a műhely modern berendezéseivel legalább 50—60 munkással többet foglalkoztathat.

2.) Kolozsvár állomás vágányhálózata a legnagyobb forgalom lebonyolításának megfelelően kibővített. Ezen állomás felvételi épületének megfelelő bővítése az év végén szintén megkezdett. A raktáraknak szükségelt kibővítése még nem kezdetett meg, azonban tudomásunk szerint már ez is tervbe van véve.

3.) Tövis állomás vágányhálózatának megfelelő kibővítése szintén befejeztetett. Tekintve, hogy ezen egyik legnagyobb átmeneti forgalommal bíró állomás várótermei az átszálló utasok befogadására sokszor elégtelenek, óhajtandó lenne az állomást e tekintetben is megfelelően kibővíteni.

4.) Radnóth állomáson a követelményeknek megfelelő új állomási épület építettett, szükséges volna azonban ezen nagy forgalmu állomásnak vágányhálózatát is megfelelően bővíteni.

5.) Karácsonfalván a rég nélkülözött rakodó elkészült.

6.) Végre megemlítendőnek tartjuk, hogy valamennyi állomáson az állatrakodók oly módon lettek átalakítva, hogy azokon a be- és kirakás az állatokra minden veszély nélkül történhessék.

Díjszabási intézkedések tekintetében nem mel-

lőzhetjük annak a felemlítését, hogy úgy a m. kir. államvasúton, mint a kezelése alatt álló összes h. é. vasúton 1901. január 1-től számított érvénynyel új *személy s podgyász-dijszabás* lépett életbe.

A személy-dijszabás lényegesebb újítást tartalmaz a munkások utazása tekintetében, a meny nyiben megengedi, hogy gazdasági munkások, valamint a budapesti „munkaközvetítő-intézet“ igazolványával biró (férfi, női) munkások s tanonczok, ha legalább 70 klméter távolságra utaznak, egyenkénti utazásnál is élvezik a félárú kedvezményt. A podgyász-szállítás tekintetében az eddigi nagyon magas szállítási díjakkal szemben azon méltányos intézkedés történt, hogy — eltekintve a podgyász darab-mennyiségtől — 50 kgram minimális súly alapúl vétele mellett, a szállítási díj 10—10 kgrammonként számittatik, az eddigi darabonkénti 50—100 s ezen felüli mellőzésével, így tehát az utas 50 kgramnál nehezebb sulyú podgyászáért ezentul mindig a tényleges súly után fizeti az illetéket.

Egyik modern intézkedése még az új dijszabásnak az, hogy a *tanuló bérlet jegyeket* nem csak Budapest környékén hagyta fenn, hanem azt általánosította úgy, hogy az abban nyujtott lényeges előnyöket a vidéki városok iskoláiba járó tanulóiffúság is élvezheti olyformán, hogy a legfeljebb 40 klmeter távolságban lakó tanuló egy havi érvénynyel biró jegyével naponta utazhatik az iskolával biró városba és haza.

Az elmúlt év szeptember 1-én lépett életbe a

m. kir. államvasútakon érvényes új kilométer mutató és új helyi áru dijszabás II. része is.

Az új kilométer-mutató azon lényeges változtatásokat tartalmazza, hogy a legrövidebb távolságokat úgy az abony—szabolcs—székesfehérvári, mint a brassó—sepsi-szt.-györgyi, illetve alvincz—nagy-szeben—vöröstoronyi vonalon át úgy számítja, mintha az egész magyar államvasúti vonal lenne. Ezáltal a M. Á. V. nak idegen vasutak által megszakított részeit a törzs hálózattal dijszabásilag egyesíti, amiáltal ezen vonalak állomásairól a túl nagy díjtételek megfelelően mérsékeltek.

Nem mulaszthatjuk el itt kifejezést adni azon közóhajnak, bárha a csiki vonalak személy és podgyász BCI Szállítási Családok szállítási tekintetében is ilyformán kapcsolhatnának össze a fővonalakkal.

Az áru dijszabás II. része, eltekintve egészen új külső beosztásától, lényeges változtatást nem tartalmaz.

A gabonafélék és hüvelyesek szállításánál az erdélyi részekből 5000 — 10.000 kocsirakomány után tekintélyes kedvezmény van engedélyezve, a melynek azonban csak néhány budapesti szállítmányos cég veszi hasznát, legfeljebb osztozik a kedvezmény felett a kisebb szállítókkal, a kik a maguk szállítmányát nevükre írják. Ez intézkedésnek visszásságát s a kedvezménynek egy kocsirakományra, tehát a kisebb kereskedőre és termelőre való kiterjesztését bátrak voltunk külön fölterjesztésben kérelmezni. Legyen szabad e helyen azon fölterjesztésre egyszerűen csak hivatkozni.

Köteles hálával kell fölemlítnünk Nagyméltóságodnak azt a kegyességét, hogy az érdekelttség, főképp a szamosvölgyi vonalokat használó közönség érdekében a kolozsvár—budapesti helyesebben kolozsvár—nagyvárad-i vonalon a nappali forgalomra még *két új gyorsvonatot* léptetett életbe, a melyek egyike Kolozsvárról déli 12 óra 32 perczkor, a másika Budapestről reggeli 6 óra 50 perczkor indul. A mint értesülünk e kísérlet annyira bevált, hogy a téli menetrendbe is fel lőn véve.

A *III. osztályra szóló bérletjegyekre* nézve bátrak vagyunk megjegyezni, hogy ezeknek használatát nagy mértékben korlátozza az a körülmény, hogy gyorsvonatokhoz III. osztályú kocsik nincsen csatolva, azon üzlemberek tehát, a kik ily bérletjegyet váltanak, *BCA* gyorsvonatokat egyáltalában nem használhatják. Ebből az érdekből, de általában a nagy közönség érdekeiből is kívánatosnak látszik, hogy a mennyiben a pályaviszonyok megengedik, a gyorsvonatok III. osztályú kocsival is láttassanak el, a mint ez külföldön is szokásos.

A vasútépítés nálunk egyébiránt a múlt évben szünetelt, de annál élénkebb érdeklődéssel találkoztunk új és régibb vonalok tanulmányozása körül. A szünetelésnek a pénzügyi kedvezőtlen-sége mellett a viczinális vasutakról szóló törvény megindított reformja is az oka, még pedig lényegesebb oka.

A múlt évekről a következő vonalokra kért előmunkálati engedélyek lettek *meghosszabbítva*:

1. Bánffy-Hunyad, Kettesd, Alsó-Föld, Nagyalmás, Középlak, Hidalmás, Almás-Balázsháza, Tihó, Zsibó.

2. Alsó-Szopor, Korond, Hadad, Lele, Szilágy-szeg, Szilágy-Cseh.

3. Torda, Borrév, Vidaly, Ujfalu, Alsó-, Felső-Szolcsva, Brezest, Szártos, Offenbánya, Bisztra, Topánfalva.

4. Nagy-Somkút, Sárosberkesz, Kápolnok-Monostor, Csernefalva. Magyar-, Oláh-Lápos, Farkasrév, Csicsó-Keresztur, Galgó

Előmunkálati engedély adatott a következő vonalakra:

1. Nagyenyed, Nyirmező, Toroczkó-Szent-György, Borrév.

2. Tasnád-Szántó, Érszodoró, Érendréd, Vasad, Érinihályfalva.

3. Mármaros-Sziget, Farkasrév, Rozávlya, Botiza, Rákosfalva, Oláh-Lápos, Magyar-Lápos, Horgospatak, Felső- és Alsó-Kosály, Deés.

4. Maros-Ilye, Szirb, Füzesbogara, Brád, Mihelény, Bucsesd, Trimpoel, Valea-Doszului, Zalathna.

5. Bánffy-Hunyad, Alsófüld, Nagyalmás, Középlak, Magyar-Nagy-Sombor, Hidalmás, Magyar-Egregy, Ördögekút, Zilah.

6. Magyar-Lápos, Boérfalva, Hollómező, Pecsétszeg, Alsó-Kosály, Deés.

7. Magyar-Lápos, Alsó-Szőcs, Felső-Egres, Felső-Ilosva, Lenkefalva, Kaján, Alsó Ilosva, Macskamező, Drágosfalva, Csicsó-Keresztúr, Galgó.

Mindezek a vonalak azonban a tanulmány állapotából alig léptek ki és még a naszódi erdőségek értékesítésére nézve oly fontos *bethlen—óradnai vasútvonal* ügye is lassan fejlődik és csak azt

a haladást látjuk, hogy a községi erdők felügyelőbizottságában már hajlandóság mutatkozik a vasút szükségességének belátására és áldozatok hozatalára is.

A kerületünket átszelő vasútak forgalmát illetőleg — a MÁV. vonala kivételével, a melynek adataihoz nem juthattunk — nem tartjuk érdektelennek az utóbbi két év adatait egymással szembe állítva felemlíteni. Ezek forgalmában rémi csökkenésre találunk, a minek főoka az előző év silány termésében keresendő, a melynek hatása a tárgyalásunk alapját képező évre terjedt ki s a dolog természeténél fogva a mult évi kedvezőbb aratás csak az év végével éreztethette hatását, a mely azonban nem bírta egyensúlyozni az év első kétharmadának megcsökkenent forgalmát.

A *szamosvölgyi* 253.6 km. hosszú vasút két utóbbi évi forgalma a következőleg alakult:

	1899. év	1900. év
A szállított személyek száma	409.000	397.406
A szállított teherárú tonna	197.030	207.276
Összbevétel korona	1,419.242	1,496.225

A *szilágysági* 107.8 km. hosszú vonal a legnagyobb mérvű forgalmi emelkedést tünteti fel az alábbi kimutatás szerint is:

	1899. év	1900. év
A személyforgalom — —	125 200	130 100
Teherárú tonna — —	77.500	92.100
Összbevétel korona — —	426 600	448.600

A *kisküküllővölgyi* 102.1 km. hosszú vasút vonalain a forgalom az utóbbi két évben a következőleg alakult:

	1899. év	1900. év
Személyforgalom — —	127.900	92.400
Teherárú tonna — —	20.800	22.000
Összbevétel korona — —	123.740	135.400

A *marosludas—besztercei* 110·3 km. hosszú vonal forgalmi adatait a következők mutatják:

	1899. év	1900 év
Az elszállított útasok száma	88.200	85.400
Az elszállított teherárú tonna	34.300	38.800
Összbevétel korona — —	178.346	199.400

A *gyulafehérvár—zalatnai* 42·1 km. hosszú vasút forgalmáról az alábbiakban számolhatunk be:

	1899. év	1900. év
Az elszállított útasok száma	59.700	63.300
Az elszállított teherárú tonna	44.600	34.800
Összbevétel korona — —	143.435	152.100

A fennebb elősorolt forgalmi adatok megfigyelésénél azt tapasztaljuk, hogy a személyszállítás némi csökkenést mutat az 1899. évi forgalommal szemben, míg a teherárú forgalom határozott emelkedését állapíthatjuk meg.

A *zsibó—nagybányai* 78·5 km. hosszú vasút vonalain az 1900. évi elért *első évi* eredmény a következő volt: Az utasok száma 48.301, a teherárú tonna 26.518, a bevétel pedig 108 535 korona volt.

Megemlítjük az *alvincz—nagyseben—vöröstoronyi* vasút forgalmi adatait is, mely vonal ugyan egészben nem fut át területünkön, de mégis a forgalmi viszonyok és érdekek kielégítése tekintetében, Alsófehérmegye déli részében fontos té-

nyezőt képvisel. Az elszállított személyek száma 404.500, a teherárú tonna 66.200, az összbevétel pedig 373.900 korona volt.

A kolozsvári *közúti vasút* utóbbi két évi forgalmi eredménye a következő:

	1899. év	1900. év
A szállított útasok száma —	319 484	298.495
A szállított teherárú tonna —	21.019	19.733
Összbevétel korona — —	72.130	70.031

Megemlítjük még, hogy a *Kolozsvár vidéki* 29 km. hosszú villamos vonal közigazgatási bejárása megtörtént, ellenben a *zalathna—abrudbányai* keskenyvágányú 28 km. hosszú vonal bejárása nem történt meg.

Posta,
távirda,
telefon.

A *postai szolgálatról* csak dicséretest mondhatunk: a kerületünkre kiterjedő postaigazgatóságok a felmerülő hiányokat és óhajtasokat készséggel veszik figyelembe s a lehetőség határai közt gyorsan intézkednek is.

A postai forgalom emelésére és az érdekek kielégítésére igen kedvező hatású Nagyméltóságod azon tervszerűen kivitel alatt álló intézkedése, hogy a postahivatallal nem bíró községek érdekében a *kézbesítő* és *gyűjtőjáratokat*, másfelől pedig a vidéki postahivatalok kézbesítési körét folyton szélesbedő körre terjessze ki.

A múlt év őszén (szept. hóban) végre teljesült a régi óhajtas s *Kolozsvár* is be lőn csatolva a városközi *távbeszélő* hálózatba. A közönség a beszélgetés 3 percznyi tartamát kevesli s legalább 5 perczre kiterjeszteni óhajtaná. Bátrak voltunk ez értelemben külön felterjesztést is intézni Nagy-

hivatalainál a beérkezett utalványok értéke 1898-ban 28·3 millió, 1899-ben 31 millió koronát tett, míg az itt feladott utalványok értéke 1898-ban 41·5 millió, 1899-ben 40·7 millió koronára rugott. Ugyanezzel a jelenséggel találkozunk az osztrák-magyar bank giró- és cheque-, valamint a postatakarékpénztár cheque-forgalmánál.

Közutak.

Közútaink fejlesztése érdekében úgy az állam, valamint törvényhatóságaink a körülményekhez képest igyekeztek azon kívánalmaknak megfelelni, hogy ezen közutak a helyi forgalomnak, valamint a közforgalom és közlekedés fejlődésének és az ország iparának, kereskedésének közvetítői legyenek. Törvényhatóságaink az állami közutak törzskönyvezési munkálatait folyamatba vették és megállapították az utak hálózatát és azok építésére, fenntartására és kezelésére megalakították az úti bizottságokat, melyeknek feladata ezen közutak közigazgatási ellátása. A legtöbb útvonalra nézve megállapították az érdekeltégi csoportok és végérvényesen a költségvetési arány is.

S habár törvényhatóságaink az utak építése és karban tartása körül — az alább felsorolt adatokból láthatólag — elég kielégítő eredménnyel munkálkodtak ez évben is, mégis kívánatosnak tartanók, hogy a vicinalis közutak is műszaki felügyelet és administratio szempontjából az állam-építészeti hivatalok hatásköre alá oszthatnának be. Ez munkatöbbletet okozna, de nem fecsérelődnék el annyi anyag és munka s ezen utak javulása is gyorsabb és jobb lenne.

A múlt évi útépitési nagyobb munkálatok közül kiemeljük a következőket:

A besztercze-naszódi közút 0—6.48 km. szakaszának a többszöri ellenesések és meredek szakaszok szükségessé vált áthelyezése 35.000 korona költséggel befejeztetett ;

a mezőméhes — mezőgerebenesi th. út 49.400 korona költséggel kiépítettetett ;

a sz.-ujvár — marosvásárhelyi állami út 8—9 km. közötti szakaszán kiépítettetett egy 560 mt. hosszú szakasz 7343 korona költséggel ;

az egerbegy — mező-nagycsáni út végső 700 mt. szakasza 5.800 korona költséggel kiépítettetett ;

a bánffy-hunyad — bélesi th. út 16 km. szakasza 90.523 korona költséggel befejeztetett ;

a magyar-lápos — füredi út 2712 mt. szakasza 16.976 korona költséggel kiépítettetett. Miután ez útvonal van hivatva Nagybánya és M-Lápos között a legrövidebb összeköttetést létesíteni, óhajtható volna, hogy Szathmár-vármegye a területére eső rész kiépítését mielőbb munkába vétetné

Az útépitésre és fenntartásra kerületünk törvényhatóságai és a kincstár részéről a folyó évi kiadás az 1.200.000 koronát túlhaladta.

Az útépités terén a folyó évben felmerült óhajok közül a szálvá — romulií közút 0—8 km. közti szakaszának sürgős kiépítését említjük fel a mult évi jelentésünk során felhozott indokok alapján, valamint a jegenye — egeresi út feljavítását, melyen az egeresi gypszgyár nyersanyag fuvarozása történik s a hol a szállítás nemcsak nagy nehézséggel jár, de esős időjárás esetén teljesen megakad. A gyár prosperálása sürgős intézkedést kíván.

Vásártügy.

Kerületünk nagyobb marhavásáraitra felhajtottak a megelőző évben 240.000 szarvasmarhát, 21 800 lovat és 40.300 juhot s ebből eladásra került 45 900 szarvasmarha, 6865 ló és 27447 juh. Új vásár egy sem keletkezett s nem is igen kérelmeztek, annál több munkát adott kamaránknak a sok *vásári tarifa módosítása* iránt beadott kérvény, a melyben a községek fiskális érdeke homlok egyenest ellentétes állapotba jut a forgalom óhajtott szabadságával és a két érdek egyeztetése sok esetben majdnem lehetetlen.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

